

Fundusze Europejskie
Polska Wschodnia

**Rzeczpospolita
Polska**

Ministerstwo
Funduszy
i Polityki Regionalnej

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027

[Program Polska Wschodnia+]

Projekt do konsultacji (z 5 marca 2021 r.)

Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej

Spis treści

1. Wykaz skrótów	3
2. GENEZA PROGRAMU	4
3. GŁÓWNE WYZWANIA	7
3.1. Opis niewydolności rynku oraz potrzeb w zakresie inwestycji	7
3.2. Komplementarność interwencji z innym formami wsparcia	16
3.3. Wyzwania określone w zaleceniach dla Polski	18
3.4. Wyzwania określone w dokumentach strategicznych	21
3.5. Obszary interwencji	23
3.6. Wyzwania w zakresie zdolności administracyjnych i sprawowania rządów	24
3.7. Wnioski z dotychczasowych doświadczeń	24
3.8. Odniesienie się do Strategii UE dla regionu Morza Bałtyckiego	28
4. UZASADNIENIE WYBRANYCH CELÓW POLITYKI, CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH I PRIORYTETÓW	29
5. PRIORYTETY	36
5.1. PRIORYTET 1. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I INNOWACJE	36
5.2. PRIORYTET 2. ENERGIA I KLIMAT	43
5.3. PRIORYTET 3. SPÓJNA SIEĆ TRANSPORTOWA	55
5.4. PRIORYTET 4. KAPITAŁ SPOŁECZNY, TURYSTYKA ORAZ USŁUGI UZDROWISKOWE	61
5.5. PRIORYTET 5. POMOC TECHNICZNA	71
6. PLAN FINANSOWY	73
7. WARUNKI PODSTAWOWE	75
8. WYMIAR RÓWNOŚCI PŁCI	93
9. PROJEKTY STRATEGICZNE	95
10. SYSTEM INSTYTUCJONALNY	95
11. KOMUNIKACJA I ROZPOZNAWALNOŚĆ FUNDUSZY UE	99

1. Wykaz skrótów

CS – cel szczegółowy

IK UP – Instytucja Koordynująca Umowę Partnerstwa

IP – Instytucja Pośrednicząca

IW – Instytucja Wdrażająca

IZ – Instytucja Zarządzająca

JST – jednostka samorządu terytorialnego

KE – Komisja Europejska

KSRR 2030 – Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

MOF –miejski obszar funkcjonalny (miasto i jego obszar funkcjonalny)

MŚP – mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa

OSI – obszar strategicznej interwencji

PKB – produkt krajowy brutto

Program – Program pn. Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027

PW+ – Polska Wschodnia+, tj.: 6 regionów statystycznych (NUTS-2): lubelski, podkarpacki, podlaski, świętokrzyski, warmińsko-mazurski, mazowiecki regionalny)

PW – makroregion Polski Wschodniej z wyłączeniem regionu mazowieckiego regionalnego

SOR – Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.)

SUE RMB – Strategia UE dla regionu Morza Bałtyckiego

UE – Unia Europejska

UP – Umowa Partnerstwa

ZIT – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

2. GENEZA PROGRAMU

Opracowanie dedykowanego instrumentu interwencji publicznej dla PW+, tj. 5 dotychczasowych regionów Polski Wschodniej (lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie) oraz regionu statystycznego mazowiecki regionalny stanowi wyraz konsekwentnego podejścia do wsparcia najłabiej rozwiniętej części kraju. Fundamentem instrumentu są zarówno analizy przeprowadzone w trakcie przygotowywania średniookresowej strategii rozwoju kraju, tj. Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, prace diagnostyczne związane z identyfikacją kluczowych potrzeb inwestycyjnych w ramach perspektywy finansowej UE 2021-2027¹, a także dotychczasowe doświadczenia z wdrażania polityki spójności UE w Polsce.

SOR identyfikuje obszary, które wymagają szczególnej uwagi ze strony polityki regionalnej. Zalicza do nich m.in. dotychczasowy makroregion PW, należący do tych obszarów w strukturze przestrzennej kraju, które nie w pełni wykorzystują swoje możliwości, ze względu na koncentrację czynników społeczno-gospodarczych negatywnie wpływających na dynamikę ich rozwoju. PW to makroregion doświadczający negatywnych konsekwencji depopulacji i dekapitalizacji infrastruktury publicznej. Charakteryzuje go niska dostępność transportowa, niska dostępność do usług publicznych, a także niski poziom przedsiębiorczości i innowacyjności. To z kolei powoduje pogarszanie się warunków inwestycyjnych, spadek wydajności lokalnych gospodarek, a co za tym idzie spadek jakości życia i dalszy odpływ mieszkańców, zwłaszcza ludzi młodych, aktywnych, dobrze wykształconych i przedsiębiorczych, co w znacznym stopniu hamuje możliwości i ugruntowuje dysproporcje rozwojowe makroregionu względem reszty kraju. SOR wskazuje także, iż konieczne jest aby rozwój zrównoważony terytorialnie uwzględniał rozwój wszystkich terytoriów przez wzmacnianie ich potencjałów endogenicznych i czynników rozwoju oraz likwidację barier i włączenie w procesy rozwojowe regionów zmagających się z trudnościami o charakterze restrukturyzacyjnym i adaptacyjnym. Podobnie **KSRR 2030, która identyfikuje PW**

¹ W niniejszym dokumencie posłużono się skrótami PW+ oraz PW na określenie obszaru terytorialnego interwencji - ze względu na ograniczoną dostępność danych w odniesieniu do regionu statystycznego mazowieckiego regionalnego.

jako obszar strategicznej interwencji (OSI) polityki regionalnej, wymagający koncentracji wsparcia.

Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej kraju wykazała, iż **podobne wyzwania rozwojowe występują na obszarze powiatów województwa mazowieckiego położonych poza obszarem funkcjonalnym miasta stołecznego Warszawy**. Powiaty te doświadczają podobnych jak województwa wschodniej części kraju, problemów społecznych (wysoka stopa bezrobocia), demograficznych (ujemne saldo migracji) oraz gospodarczych (niski poziom rozwoju przedsiębiorczości). Uwagę zwraca **znaczące na tle innych regionów zróżnicowanie województwa mazowieckiego** pod względem poziomu rozwoju gospodarczego i zamożności, spowodowane dominującą pozycją Warszawy. Przykładowo:

- produkt krajowy brutto całego województwa na mieszkańca wyniósł w 2013 r. ponad 160% średniej krajowej, głównie dzięki zamożności Warszawy, dla której wskaźnik ten wynosi ponad 290%. Pozostałe jednostki statystyczne na poziomie NUTS 3 (podregiony) odnotowują nawet 4 krotnie niższe poziomy PKB na mieszkańca (podregiony radomski, ostrołęcki, ciechanowski);
- stopa bezrobocia rejestrowanego dla województwa mazowieckiego wyniosła w grudniu 2015 r. 8,4%, dla miasta stołecznego Warszawy – 3,4%, podczas gdy inne obszary województwa cechowały się stopą bezrobocia kilkakrotnie wyższą (podregion radomski – 20%, ciechanowski – 15,7%, płocki – 14,7%).

Mając na uwadze powyższe, jak również podział statystyczny województwa mazowieckiego na dwie jednostki NUTS², zasięg geograficzny Programu został rozszerzony o nowo utworzony region mazowiecki regionalny.

² W dniu 29 listopada 2016 roku w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej zostało opublikowane [*Rozporządzenie Komisji \(UE\) 2016/2066 z dn. 21 listopada 2016 r. zmieniające załączniki do rozporządzenia \(WE\) nr 1059/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustalenia wspólnej klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych \(NUTS\) \(Dz. Urz. UE L 322 z 29.11.2016\)*](#). Rozporządzenie to jest rezultatem rundy rewizji wspólnej Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS), tzw. rewizja NUTS 2016. Na poziomie NUTS 2 województwo mazowieckie, stanowiące dotychczas jedną jednostkę statystyczną tego poziomu, zostało podzielone na dwie jednostki statystyczne: region Warszawski stołeczny, który obejmuje Warszawę wraz z dziewięcioma powiatami: legionowskim, mińskim, nowodworskim, otwockim, wołomińskim, grodziskim, piaseczyńskim, pruszkowskim i warszawskim zachodnim; region mazowiecki regionalny, który obejmuje pozostałą część województwa mazowieckiego.

Sytuacja społeczno-gospodarcza PW poprawiła się - w latach 2007-2013 środki z polityki spójności pozwoliły PW nadrobić ok. 1/5 dystansu rozwojowego w relacji do UE³ (wzrost PKB per capita makroregionu/ średniej UE: w 2006 – 36%, 2014 - 48%⁴). Zgodnie z [7. Raportem na temat spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej \(KE, wrzesień 2017 r.\)](#) podobnych efektów można oczekiwać po perspektywie 2014-2020. Niemniej jednak **prognozy wskazują, że PKB per capita PW w 2023 r. może osiągnąć tylko ok. 53,3% średniego PKB per capita dla UE-28, zatem województwa PW nadal nie zakwalifikują się do regionów lepiej rozwiniętych w UE.**

Oznacza to, iż **mimo osiągniętego postępu**, cel rozwojowy ustalony dla makroregionu w UP 2014-2020 nie zostanie w pełni osiągnięty – tzn. **województwa PW nie zasilą po 2020 r. grona lepiej rozwiniętych regionów Polski**, nadal plasując się w dole stawki w odniesieniu do kluczowych parametrów społeczno-gospodarczych.

Uwzględniając dane z regionu mazowieckiego regionalnego, należy zauważyć, że pomimo niewielkich wahań w okresie 2000-2018, **udział PKB per capita poszerzonej Polski Wschodniej (PW+) w relacji do średniej krajowej stopniowo zmniejszał się**. W 2000 r. wynosił on 74,1%, a w 2018 r. – 69,7%, przy czym wzrost tego wskaźnika odnotowano jedynie w regionie mazowieckim regionalnym (dzięki uprzemysłowionemu podregionowi płockiemu). Zwiększenie dystansu PKB per capita względem średniej krajowej nie oznacza, że makroregion nie rozwijał się. **W 6 regionach PW+ występował stały wzrost PKB**, tylko dynamika wzrostu była mniejsza niż w lepiej rozwiniętych regionach i mniejsza niż średnia krajowa⁵.

Równoległe **następował proces konwergencji (zmniejszenia dystansu) wszystkich regionów PW+ w stosunku do średniej UE-27**. O ile w 2007 r. PKB per capita w tych regionach wynosił 38-44% średniej UE, o tyle w 2018 r. było to już 10-16 punktów procentowych więcej tj.: 48-60% średniej UE-27⁶.

³ [Wpływ funduszy europejskich perspektywy finansowej 2007-2013 na rozwój społeczno-gospodarczy Polski Wschodniej, Warszawa 2016](#), s. 7.

⁴ Polityka spójności odpowiada za ponad 40% tej zmiany.

⁵ Obliczenia własne na podstawie danych BDL GUS.

⁶ Obliczenia własne na podstawie danych EUROSTAT.

Ten pozytywny trend rozwojowy należy podtrzymać i wzmocnić poprzez kontynuację wsparcia w formule ponadregionalnej interwencji.

Dla niniejszego Programu sformułowano następujący cel główny:

Utrwalenie warunków sprzyjających konkurencyjności gospodarki oraz wyższej jakości życia w Polsce Wschodniej+

Cel główny Programu zostanie osiągnięty poprzez koncentrację interwencji na następujących celach szczegółowych:

1. Wzmacnianie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw
2. Podniesienie jakości życia mieszkańców przez ochronę klimatu
3. Zwiększenie dostępności transportowej PW+
4. Aktywizacja kapitału społecznego oraz wzrost wykorzystania potencjału turystyki i uzdrowisk.

3. GŁÓWNE WYZWANIA

3.1. Opis niewydolności rynku oraz potrzeb w zakresie inwestycji

Cel polityki 1. Bardziej inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej

Cel szczegółowy (iii) wzmacnianie zrównoważonego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne

W wymiarze rozwoju gospodarczego PW+ boryka się z dwoma zasadniczymi wyzwaniami:

- a) **relatywnie niskim poziomem przedsiębiorczości** (o czym świadczy m.in. liczba przedsiębiorstw na 1 tys. mieszkańców czy liczba pracujących w przedsiębiorstwach). Przedsiębiorstwa z tej części kraju osiągają też słabsze efekty finansowe (widoczne poprzez niską wartość produkcji sprzedanej przemysłu na 1 mieszkańca, niższe od średniej przychody na 1 przedsiębiorstwo), w tym w zakresie eksportu. Przekładają się one na niższe przeciętne wynagrodzenie w przedsiębiorstwach, a także na ponoszone nakłady na inwestycje i działalność

innowacyjną. Należy jednak odnotować poprawę we wszystkich tych aspektach w ciągu ostatnich lat i pozytywny wpływ na nie polityki spójności, co uzasadnia użyteczność udzielonego wsparcia)⁷.

b) relatywnie niskim poziomem innowacyjności i konkurencyjności firm - zarówno na tle UE, jak i Polski. Niższa konkurencyjność firm, powiązana z niezadowalającym poziomem: innowacyjności, nakładów na działalność innowacyjną, komercjalizacji innowacji, popytu na innowacje, jak również brakiem lub niskimi przychodami z eksportu składają się na obraz różnorodnych wyzwań stojących przed rozwojem sektora MŚP w makroregionie w kolejnych latach.

Jednym z czynników determinujących niski poziom konkurencyjności firm z tej części kraju jest także słabe wykorzystanie nowoczesnych technologii, automatów i robotów w działalności przedsiębiorstw. Na ten aspekt usprawnienia działalności firm zwraca uwagę UP, wskazując, że dzięki automatyzacji i wynikającemu z niej wzrostowi produktywności polski PKB może być wyższy o 15 proc.

W obliczu czwartej rewolucji przemysłowej na świecie, przedsiębiorstwa przemysłowe muszą dokonywać automatyzacji i robotyzacji produkcji, aby włączyć się w tę transformację. Regiony, które nie będą nadążać za tym szybko postępującym trendem światowym, ryzykują marginalizację. SOR wskazuje reindustrializację jako jeden z filarów nowego modelu gospodarczego dla Polski, a celem działań w tym obszarze jest wzrost zdolności polskiego przemysłu do sprostanania globalnej konkurencji.

W województwach PW+ MŚP stanowią zdecydowaną większość (ponad 99%) wszystkich przedsiębiorstw. Poziom przedsiębiorczości na tym obszarze jest jednak stosunkowo niski na tle kraju. Świadczy o tym niska liczba przedsiębiorstw⁸. W 2019 r. stanowiły one 20,5% podmiotów w Polsce, czyli mniej niż wynikałoby to z wielkości rynku pracy (27% aktywnych zawodowo w kraju). Liczba podmiotów w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców wynosiła 76% średniej krajowej.

Barierę rozwoju MŚP stanowi także niedostateczny zasób środków trwałych oraz relatywnie niski poziom aktywności inwestycyjnej. Stosunkowo mała liczba

⁷ *Diagnoza społeczno-gospodarcza obszarów objętych wsparciem Programu Polska Wschodnia +*, s. 12.

⁸ Dane BDL GUS dla 2019 r. o liczbie przedsiębiorstw, definiowanych jako podmioty gospodarki narodowej zarejestrowanej w REGON.

przedsiębiorstw i ich mniejsze znaczenie gospodarcze uwidacznia **niższa od przeciętnej w kraju: wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach na mieszkańca**. W 2018 r. wartość ta wahała się w poszczególnych regionach PW+ od 52,5% do 80,0% średniej krajowej. **Większość przedsiębiorców (zwłaszcza mikro i małych) prowadzi działalność o lokalnym charakterze, konkurując ceną i kosztami, a nie jakością i różnicowaniem oferty. Skutkiem tego są ich niskie przychody i marże oraz niewielki potencjał do rozwoju firmy**, w tym do tworzenia nowych, atrakcyjnych miejsc pracy.

Jedną ze znaczących konsekwencji tej sytuacji jest ujemne saldo migracji odnotowywane w makroregionie. Odpływ mieszkańców dotyczy w znacznej mierze osób młodych i lepiej wykształconych, które nie znajdują w makroregionie warunków do życia i rozwoju na miarę swoich aspiracji. Stąd z jednej strony projektowane wsparcie ma na celu zatrzymanie młodych i przedsiębiorczych w makroregionie, a z drugiej zachęcenie lokalnych przedsiębiorstw do wdrażania nowoczesnych technologii, w tym automatyzacji procesów, które uniezależniłyby ich funkcjonowanie od niekorzystnych prognoz demograficznych.

Podsumowując, dalsze stymulowanie rozwoju gospodarczego w PW+ wymaga kontynuacji wsparcia za pomocą pakietu instrumentów rozwojowych dopasowanych do potrzeb przedsiębiorców, służących rzeczywistemu i trwałemu wzmocnieniu konkurencyjności firm w dłuższym okresie i ich wewnętrznego potencjału do wzrostu. Trwałe podstawy rozwoju makroregionu adekwatne do jego specyfiki oparte zostaną także na innowacyjnych modelach działalności tzw. „zielonej gospodarki”.

Planowana interwencja w obszarze wsparcia sektora MŚP opiera się na diagnozie sytuacji sektora MŚP w PW+ oraz analizie doświadczeń z wdrażania wsparcia w ramach perspektywy 2014-2020.

Cel polityki 2. Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetyki, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, przystosowania się do zmiany klimatu oraz zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem
Cel szczegółowy (iii) rozwój inteligentnych systemów i sieci energetycznych (...)

Cel szczegółowy (iv) wspieranie działań w zakresie dostosowania do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i odporności na klęski żywiołowe

Cel szczegółowy (viii) Promowanie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej

Konsekwencją wzrostu gospodarczego jest zwiększenie zużycia energii (wzrost popytu). Należy także zauważyć rosnące znaczenie produkcji energii z odnawianych źródeł energii (wzrost podaży, w tym na poziomie prosumentów oraz klastrów energii) i związaną z tym konieczność przyłączania do sieci nowych, rozproszonych źródeł energii. Prognozuje się również rozwój elektromobilności. Są to procesy ogólnokrajowe, przy czym ze względu na stan sieci przesyłowej i dystrybucyjnej w PW+ (76% linii dystrybucyjnych to linie napowietrzne bardziej narażone na awarie niż kablowe, w pozostałej części kraju – 64%), stan techniczny (większość linii ma ponad 25 lat) oraz brak sieci zapewniających wymagane dla przemysłu napięcie na wybranych obszarach, dla trwałego wzrostu gospodarczego niezbędne jest przeprowadzenie znaczących inwestycji w tym obszarze.

Prognozuje się, że przy rosnącym zużyciu energii elektrycznej, znaczna część aktualnie wykorzystywanej infrastruktury sieciowej w Polsce zostanie wyeksploatowana w perspektywie najbliższych kilkunastu lat, co może zagrozić bezpieczeństwu dostaw energii elektrycznej oraz sprawności przesyłu i dystrybucji energii⁹. Trwały wzrost gospodarczy wymaga stabilnych dostaw energii, a te mogą być zapewnione tylko dzięki dalszej modernizacji i rozbudowie sieci dystrybucyjnej (osiągnięcie standardu smart grid – inteligentne sieci energetyczne).

Ponadto należy zwrócić uwagę na znaczenie ochrony zasobów przyrodniczych i ich racjonalne wykorzystanie, które ma istotne znaczenie z punktu widzenia innego typu interwencji, ukierunkowanego na obszary miejskie. Biorąc pod uwagę duże skupienie ludzi, usług i infrastruktury, to miasta szczególnie narażone są na negatywne skutki niekorzystnych zjawisk i procesów wynikających ze zmian warunków termicznych, występowania zjawisk ekstremalnych, w szczególności opadów (deszczy nawaalnych) powodujących lokalne podtopienia i zaburzenia

⁹ [Polityka energetyczna Polski do 2040 r. \(projekt\), 2019](#), s. 19.

funkcjonowania infrastruktury oraz z występowania suszy i wynikających z niej deficytów wody. **Niezbędne jest zatem podjęcie działań adaptacyjnych w zakresie infrastruktury w miastach, mających na celu zwiększenie ich odporności na skutki zmian klimatu, a także poprawę jakości życia ich mieszkańców.**

PW charakteryzują niekorzystne uwarunkowania rozwoju transportu miejskiego (niska gęstość zaludnienia, niski wskaźnik urbanizacji, niewielka liczba miast, dla których transport zbiorowy staje się bardziej atrakcyjny od indywidualnego; rosnący dynamicznie wskaźnik motoryzacji związany ze wzrostem gospodarczym, stanowiący konkurencję dla transportu miejskiego). Należy zauważyć, że pomimo regularnego od 2010 r. spadku globalnej liczby przewożonych pasażerów komunikacji miejskiej niewielkie tendencje wzrostowe są obserwowane w niektórych dużych ośrodkach miejskich¹⁰, co należy wiązać z nakładami inwestycyjnymi przeznaczonymi na ten cel w ostatnich perspektywach finansowych. W przypadku PW od 2007 roku ok. 800 mln euro zasila systemy transportu miejskiego miast wojewódzkich¹¹. **Jednocześnie pomimo poczynionych wysiłków i skutecznie wdrożonych usprawnień, w dużych ośrodkach nadal istnieją potrzeby inwestycyjne podyktowane m.in. względami ekologicznymi**, dla przykładu: autobusy¹² z napędem alternatywnym (CNG, elektryczny) stanowiły zaledwie ok. 8% taboru komunikacji miejskiej w makroregionie.

Dane wskazują, że ośrodki liczące ok. 200 tys. mieszkańców i większe charakteryzuje optymalna efektywność przewozowa i ekonomiczna w transporcie miejskim, zaś komunikacja miejska w miastach nieznacznie mniejszych rokuje tendencje rozwojowe (płynność, punktualność, komfort), co standardowo wpływa na jej popularność i atrakcyjność dla pasażerów¹³. **Ośrodki regionalne (i subregionalne) mogą realizować politykę w większym stopniu uwzględniającą podejście**

¹⁰ Instytut Rozwoju Miast, *Raport o transporcie i mobilności miejskiej*, Kraków, 2017.

¹¹ POIŚ 2007-2013 oraz POPW 2014-2020. Środki te przyczyniły się do uruchomienia nowego 11-kilometrowego systemu tramwajowego w Olsztynie (od 2015 r.), wydłużenia o ok. 30 km sieci połączeń trolejbusowych w Lublinie czy wyraźnego odmłodzenia floty taboru komunikacji miejskiej w miastach wojewódzkich Polski Wschodniej (ponad 1/3 wcześniejszej liczby i pojemności taboru (stan na 31 grudnia 2016 r.).

¹² Ujęte w *Centralnej Ewidencji Pojazdów, Transport – wyniki działalności w 2017*, GUS, 2018.

¹³ M. Wolański, Pieróg M., *Raport o stanie komunikacji miejskiej w Polsce w latach 2009-2015*, IGKM, Warszawa 2016.

ekologiczne, wpisujące się w szeroko pojęte działania zmierzające do przejścia na gospodarkę niskoemisyjną¹⁴. Budowa, rozbudowa ekologicznych, zintegrowanych sieci transportu miejskiego musi być postrzegana przez pryzmat zmian prowadzących do zmniejszenia emisji CO₂ i innych zanieczyszczeń uciążliwych dla środowiska i mieszkańców miast oraz zwiększenia efektywności energetycznej systemu transportowego. Fundamentem zrównoważonej mobilności miejskiej powinno być zatem zapewnienie sprawnie funkcjonującego i atrakcyjnego dla pasażera transportu zbiorowego, który zachęci mieszkańców do zmiany środka transportu z indywidualnego na zbiorowy.

Cel polityki 3. Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności i udoskonaleniu regionalnych połączeń teleinformatycznych

Cel szczegółowy (iii) Rozwój i poprawa zrównoważonej, inteligentnej i intermodalnej mobilności odpornej na zmianę klimatu (...)

Istotną barierą rozwoju jest także niska dostępność transportowa (zarówno drogowa, jak i kolejowa), która jest wynikiem peryferyjnego położenia makroregionu i uwarunkowanego historycznie słabszego rozwoju infrastruktury sieciowej.

Świadczą o tym niskie wartości wskaźników dostępności potencjałowej, zarówno w wariancie multimodalnym, jak i w wariancie tylko drogowym. W 2017 r. wartości Wskaźnika Międzygałęziowej Dostępności Transportowej (WMDT) w województwach PW należały do najniższych (WMDT kształtował się w większości tych województw na poziomie 70-80% średniej krajowej). Wyróżniało się jedynie województwo świętokrzyskie z wartością WMDT wyraźnie przekraczającą średnią krajową. **Relatywnie słaba dostępność transportowa PW jest z jednej strony powiązana z peryferyjnym położeniem (względem krajowych i europejskich centrów rozwoju), a z drugiej jest wynikiem słabego rozwoju infrastruktury transportowej łączącej makroregion (a zwłaszcza jego główne ośrodki miejskie) z najważniejszymi ośrodkami krajowymi (Warszawa, Kraków, Trójmiasto).**

¹⁴ C. Trutkowski (red.), *Realizacja usług publicznych w jednostkach samorządu terytorialnego – ograniczenia, możliwości, rekomendacje*, Warszawa 2016.

Gęstość sieci drogowej w PW jest mniejsza niż przeciętnie w kraju¹⁵. Niedobory infrastruktury drogowej polegają przede wszystkim na bardzo słabym wyposażeniu w drogi o lepszej jakości, w tym zwłaszcza drogi dwujezdniowe, ekspresowe i autostrady. O ile w roku 2019 średnia gęstość dróg szybkiego ruchu (ekspresowych i autostrad) wynosiła w Polsce 13,1 km na 1000 km², o tyle w 6 regionach PW była niemal 2-krotnie niższa – 7,9.

Województwa PW należą także do najgorzej skomunikowanych regionów w kraju pod względem dostępności kolejowej (wg danych z 2017 r.). Wśród województw o najniższym poziomie dostępności znalazło się województwo podlaskie. Wciąż niską dostępnością kolejową odznaczają się rozległe strefy peryferyjne w województwie podkarpackim, we wschodnich częściach województw: lubelskiego, warmińsko-mazurskiego i świętokrzyskiego¹⁶. **Dodatkowo wskaźnik dostępności kolejowej dla 5 województw PW kształtuje się znacznie poniżej wartości wskaźnika określonego dla kraju. Pomimo zmian wartości bezwzględnych pomiędzy 2003 i 2017 r. oraz prognozowanego wzrostu dostępności PW w 2023 r., dysproporcja pomiędzy makroregionem a pozostałym obszarem Polski pozostaje znacząca.** Największe zmiany w dostępności kolejowej są widoczne w połączeniach między głównymi ośrodkami miejskimi, dlatego w przypadku mniejszych ośrodków aglomeracyjnych kluczowe jest zapewnienie dostępu do sieci połączeń umożliwiającej przejazd pociągów pasażerskich w odpowiednim standardzie i z odpowiednią szybkością, gwarantującej skrócenie czasu przejazdu¹⁷.

¹⁵ W całej Polsce w 2019 r. przypadało 98,2 km na 100 km² dróg o twardej nawierzchni. Z kolei przeciętnie w 5 województwach PW było to jedynie 83,4 km na 100 km². Województwa Polski Wschodniej były zróżnicowane pod względem gęstości dróg o twardej nawierzchni. Najwyższa była w województwie świętokrzyskim (126 km dróg o twardej nawierzchni na 100 km²), zbliżona do średniej krajowej w podkarpackim (97) i lubelskim (91), a znacznie poniżej średniej krajowej – w województwie podlaskim (68) i warmińsko-mazurskim (58). Różnice między województwami wynikają w znacznej mierze ze struktury sieci osadniczej i rozmieszczenia ludności.

¹⁶ Województwa o najmniejszej dostępności w 2017 r. wg Wskaźnika Kolejowej Dostępności Transportowej: zachodniopomorskie 13,11; podlaskie 13,32; lubuskie 16,01; warmińsko-mazurskie 16,16; podkarpackie 19,04; lubelskie 19,49; pomorskie 25,24; świętokrzyskie 26,9.

¹⁷ W 2015 roku 10 z 18 miast wojewódzkich była połączona liniami kolejowymi zmodernizowanymi, do co najmniej średniej prędkości kursowania pociągów pasażerskich 100 km/h., [Strategia zrównoważonego rozwoju transportu do 2030 r. – projekt z 9 listopada 2018 r.](#)

Na tle kraju makroregion wyróżniał się (w 2019 r.) **mniejszą gęstością linii kolejowych** (6 regionów PW - 4,3 km/100 km²; Polska - 6,2), **mniejszym udziałem linii zelektryfikowanych** (6 regionów PW – 53%, w Polsce – 62%) oraz **mniejszym udziałem linii 2 i więcej torowych** (w 6 regionach PW – 35%, w Polsce – 45%)¹⁸ oraz **stacji obsługujących ponad 1 tys. pasażerów na dobę** (w 6 regionach Polski Wschodniej – 6% stacji pasażerskich obsługiwało na dobę powyżej 1 tys. pasażerów, w Polsce - 12%). Jednocześnie stosunkowo **mało osób korzystało z transportu kolejowego** – w 2019 r. tylko 11% pasażerów odprawiono w 6 regionach (które zamieszkuje 27% ludności kraju)¹⁹ PW. **Regiony PW pod względem wskaźnika wykorzystania kolei** (liczba odprawionych pasażerów w przeliczeniu na mieszkańca) **są poniżej średniej krajowej** (w 2019 r. - średnia krajowa - 8,7; 6 regionów PW+ - 3,6).

W latach 2015-2019 w Polsce odnotowano wzrost na rynku przewozów pasażerskich, zarówno w liczbie przewiezionych pasażerów, jak i w wykonanej pracy przewozowej. Wzrost liczby pasażerów był m.in. wynikiem powrotu podróżnych na linie uruchomione po modernizacji. Przy utrzymującym się wzroście przewozów pasażerskich w ostatnich latach nastąpiło zmniejszenie liczby pasażerów transportu samochodowego²⁰ oraz przejęcie części tego ruchu przez kolej²¹.

W 5 województwach PW również wzrosła liczba pasażerów transportu kolejowego - w 2019 r. była większa o 15% w porównaniu do 2015 r. (w kraju o 21%) i tym samym wzrósł wskaźnik wykorzystania kolei (z 2,0 do 2,4 pasażerów/1 tys. mieszkańców)²². Takie działania powodują ograniczenie śladu węglowego poprzez zmniejszenie emisji CO₂.

Realizacja inwestycji podnoszących parametry techniczne oraz komfort podróżowania przyczynia się do podniesienia konkurencyjności transportu kolejowego. **Przy czym województwa PW charakteryzują się nadal najniższą**

¹⁸ Obliczenia własne na podstawie danych GUS i PKP PLK

¹⁹ Obliczenia własne na podstawie danych GUS i UTK

²⁰ Według danych GUS.

²¹ PKP PLK „Ekspertyza dotycząca adaptacji infrastruktury kolejowej do zmian klimatu – utrzymanie linii kolejowych i projekty inwestycyjne finansowane z perspektywy finansowej 2014 – 2020”.

²² Obliczenia własne na podstawie: *Sprawozdanie z funkcjonowania rynku transportu kolejowego 2019*, *Urząd Transportu Kolejowego 2019*, *Urząd Transportu Kolejowego*

pozycją pod względem liczby odprawionych pasażerów. Udział 6 regionów PW wynosił łącznie jedynie 11% w stosunku do ogólnej liczby odprawionych pasażerów w 2019 r. w skali kraju, w tym 5,7% odprawiano w 5 województwach PW.

Do tej pory inwestycje zrealizowane w makroregionie pozwoliły na zwiększenie prędkości maksymalnej przewozów oraz podniesienie bezpieczeństwa i komfortu podróży. **Jednak wieloletnie zaległości inwestycyjne uzasadniają kontynuację prac,** które zapewnią spójną sieć połączeń o odpowiednim standardzie. **Słaby stan infrastruktury kolejowej nie tylko wpływa negatywnie na możliwości przewozów pasażerskich, ale także na potencjał do rozwijania przewozów towarowych.** Zgodnie z szacunkami na chwilę obecną makroregion może być największym beneficjentem inwestycji zrealizowanych do 2023 r. w skali kraju. Należy jednak dodać, że relatywnie wysokie zmiany dostępności w województwach PW będą efektem ich niskiej dostępności bazowej²³.

Cel polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym dzięki wdrażaniu Europejskiego filaru praw socjalnych

Cel szczegółowy (iv) Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej

Cel szczegółowy (v) Zwiększenie roli kultury i turystyki w rozwoju gospodarczym, integracji społecznej i innowacjach społecznych

W PW²⁴ identyfikuje się szczególne potrzeby inwestycyjne miejscowości mających status uzdrowisk oraz podmiotów świadczących kompleksowe usługi sanatoryjne/uzdrowiskowe. Uzdrowiska to miejsca o unikalnych warunkach naturalnych z właściwościami leczniczymi, źródłami wód mineralnych oraz mikroklimatem. Dla sprawności świadczenia usług leczniczych w uzdrowiskach niezbędna jest odpowiednia baza zabiegowa i noclegowa, surowce lecznicze, infrastruktura sanitarna, wydzielone tereny zielone. Konieczność wsparcia uzdrowisk jest

²³ T. Komornicki (red.), [Oszacowanie oczekiwanych rezultatów interwencji za pomocą miar dostępności transportowej dostosowanych do potrzeb dokumentów strategicznych i operacyjnych dot. perspektywy finansowej 2014-2020 \(aktualizacja\), Warszawa 2017](#), s. 82.

²⁴ Na obszarze regionu mazowieckiego regionalnego nie ma uzdrowisk.

uzasadniona m.in. wzrostem popytu na usługi zakładów lecznictwa uzdrowiskowego, wzmocnionym w następstwie pandemii COVID-19. W 2017 r. było 808,1 tys. kuracjuszy, gdy w 2018 r. już 838,4 tysięcy co oznacza wzrost o 3,62%²⁵. Wzmocnienie funkcji uzdrowiskowej jest odpowiedzią na wyzwania wynikające z postępującego zasięgu chorób cywilizacyjnych, w tym pandemii COVID-19.

PW+ charakteryzują także problemy związane ze zmianą struktury wiekowej społeczeństwa (depopulacja i starzenie się), skutkujące ograniczeniem bazy podatkowej i niedopasowaniem przestrzeni publicznej/ infrastruktury komunalnej do obecnych potrzeb społeczeństwa. Istotnym problemem wpływającym na atrakcyjność osiedleńczą miast jest ograniczony dostęp do usług publicznych wyższego rzędu, w tym kultury i sztuki. **Oslabienie bazy podatkowej samorządów ogranicza możliwości inwestycyjne: przeciwdziałanie degradacji infrastruktury komunalnej i zmiany jej funkcji, wsparcie działań aktywizujących lokalną społeczność, w szczególności w zakresie wsparcia potencjału kulturalnego, kreatywnego, intelektualnego.** Bez zewnętrznego wsparcia, w następstwie pandemii COVID-19, te negatywne zjawiska będą pogłębiały się.

Uwagę zwraca także wciąż nie w pełni wykorzystany potencjał turystyczny. **We wschodniej części Polski wciąż brakuje rozwiniętych produktów turystycznych o ponadregionalnym znaczeniu, a niewystarczające nakłady finansowe powodują, iż oferta i infrastruktura turystyczna charakteryzuje się relatywnie niższą jakością.** Branża turystyczna została szczególnie dotknięta pandemią COVID-19, dlatego konieczne jest jej wsparcie także w dostosowaniu do działalności w warunkach szoku rynkowego (m.in. bezpieczeństwo sanitarne, cyfryzacja dostępu do usług).

3.2. Komplementarność interwencji z innym formami wsparcia

Inwestycje wspierane w Programie będą komplementarne do przedsięwzięć realizowanych w ramach krajowych i regionalnych programów operacyjnych (dla 6 regionów NUTS-2).

²⁵ Dane GUS. Działalność lecznicza zakładów lecznictwa uzdrowiskowego i stacjonarnych zakładów rehabilitacji leczniczej w 2018 roku.

W 5 stolicach województw kontynuowana będzie interwencja w obszarze transportu miejskiego. Dofinansowanie zostanie także przeznaczone na podniesienie atrakcyjności oferty przewozowej transportu miejskiego w miastach subregionalnych. Wspierany będzie także dalszy rozwój infrastruktury sieci kolejowej, w szczególności w ramach Wschodniej Magistrali Kolejowej stanowiącej bezpośrednie połączenie tych miast (kontynuacja działania 3.1 POPW 2014-2020). Magistrala stanowi również połączenie makroregionu z regionami ościennymi, zapewniając w ten sposób włączenie w krajową i międzynarodową sieć kolejową finansowaną m.in. ze środków POIŚ 2020+. Dodatkowo dalszy rozwój infrastruktury drogowej, w zakresie inwestycji samorządów województw wynikających z Regionalnych Planów Transportowych, ułatwi dostęp do sieci TEN-T finansowanej ze środków POIŚ 2020+.

Zaprogramowane instrumenty wspierające rozwój przedsiębiorczości, zwłaszcza w początkowej fazie działalności firm oraz w obszarze doradztwa strategicznego, będą uzupełniały ofertę skierowaną do przedsiębiorców w ramach następcy POIR, gdzie nacisk położony jest na innowacyjność i działalność badawczo-rozwojową firm.

W PROW 2021-2027, nacisk położony jest na zintegrowany rozwój rolnictwa i wsi, zwłaszcza w obszarze produkcji rolnej, przetwórstwa rolno-spożywczego. Program jest skoncentrowany m.in. na rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności MŚP w 6 regionach (I oś). Planowane wsparcie będzie miało pozytywny wpływ na rozwój obszarów wiejskich przez podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw prowadzących działalność na tych obszarach.

Wsparcie w ramach pomocy technicznej będzie komplementarne wobec przyszłego Programu Pomoc Techniczna na lata 2021 – 2027, z uwzględnieniem podziału kompetencji go z przyjętej linii demarkacyjnej pomiędzy programami.

Program stanowi istotne uzupełnienie dla wsparcia programów regionalnych, gdzie realizowane będą projekty mniejszej skali.

W aspekcie międzyfunduszowym, Program będzie uzupełniał oddziaływanie instrumentów finansowanych przede wszystkim z EFS+, EFRROW oraz funduszy norweskich i EOG.

Program pozostaje również komplementarny do interwencji zaprojektowanej w ramach Krajowego Planu Odbudowy, opracowanego w związku z wprowadzeniem przez KE pakietu działań służących odbudowie gospodarek europejskich dotkniętych kryzysem wywołanym przez pandemię COVID-19.

3.3. Wyzwania określone w zaleceniach dla Polski

Interwencja Programu przyczyni się do realizacji następujących wyzwań i rekomendacji określonych w Sprawozdaniu krajowym – Polska 2019 (Country Report)²⁶ w odniesieniu do poszczególnych celów polityki:

Cel strategiczny 1: Bardziej inteligentna Europa – innowacyjna i inteligentna transformacja gospodarcza

Zwiększenie konkurencyjności i umiędzynarodowienia małych i średnich przedsiębiorstw, przez:

- wspieranie działań zwiększających wydajność, takich jak poprawa technologii, praktyk zarządzania i umiejętności w miejscu pracy w celu lepszej integracji w globalnych łańcuchach wartości;
- ułatwienie dostępu do zaawansowanych usług dla przedsiębiorstw;
- dalsze stymulowanie środowiska przedsiębiorczości, w tym rozwój klastrów przemysłowych, zacieśnienie współpracy między małymi i średnimi przedsiębiorstwami a instytucjami badawczymi, a także trwałe zaangażowanie małych i średnich przedsiębiorstw w rozwój obszarów inteligentnej specjalizacji;

Zwiększenie umiejętności w małych i średnich przedsiębiorstwach oraz instytucjach badawczych w zakresie obszarów inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości przez:

- rozwijanie umiejętności w obszarach inteligentnej specjalizacji, innowacyjnych modeli biznesowych, transferu technologii i zarządzania innowacjami.

Cel strategiczny 2: Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa – czysta i sprawiedliwa transformacja energetyki, zielone i niebieskie inwestycje, gospodarka

²⁶ [Sprawozdanie krajowe – Polska 2019 \(Country Report\), załącznik D: Wytyczne inwestycyjne dla Polski w zakresie finansowania polityki spójności na lata 2021–2027, SWD\(2019\) 1020 final.](#)

- Wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i odporności na klęski żywiołowe, w szczególności poprzez (...) wdrożenie planów adaptacji miast do zmian klimatu.

W Sprawozdaniu wskazano, iż sieci energetyczne mogą odgrywać kluczową rolę w zwiększaniu wydajności i ułatwiać sprawne funkcjonowanie rynku oraz wdrażanie inwestycji ukierunkowanych na innowacje, a wyższa efektywność energetyczna i szersze wykorzystanie odnawialnych źródeł energii umożliwi przejście na czystsza energię oraz pomoże ograniczyć emisję gazów cieplarnianych i zanieczyszczenie powietrza.

Dodatkowo w Sprawozdaniu wskazano konieczność wspierania zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej, w szczególności dla:

- promowania zintegrowanego, czystego i bezpiecznego transportu publicznego oraz aktywnych form mobilności, zgodnie z planami zrównoważonej mobilności miejskiej, w szczególności w celu poprawy połączeń miast z ich strefami dojazdu.

Cel strategiczny 3: Lepiej połączona Europa - mobilność oraz regionalne sieci informacyjne i komunikacyjne (ICT)

- osiągnięcie zrównoważonej mobilności intermodalnej, obejmującej TEN-T i połączenia transgraniczne;
- wyeliminowanie luk w kolejowej sieci TEN-T oraz wsparcie przejścia od transportu drogowego do kolejowego i innych zrównoważonych form transportu;
- dalsze ograniczenia wpływu transportu na środowisko i poprawy jego bezpieczeństwa.

Cel strategiczny 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym – wdrożenie Europejskiego filaru praw socjalnych

- poprawa dialogu społecznego poprzez zwiększenie potencjału partnerów społecznych i organizacji pozarządowych;
- wspieranie zintegrowanych działań na rzecz aktywnego włączenia mających dotrzeć do większej liczby osób ze środowisk defaworyzowanych;
- wspieranie równego dostępu do przystępnych cenowo usług opieki zdrowotnej, w szczególności dla grup defaworyzowanych, a także w celu wzmocnienia

podstawowej opieki zdrowotnej, integracji opieki, promocji zdrowia, profilaktyki zdrowotnej i cyfrowych rozwiązań w zakresie zdrowia.

Program odpowiada na kierunki działań określone w Europejskim Zielonym Ładzie²⁷ przez wsparcie:

- przedsiębiorstw w transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym,
- poprawy efektywności systemów dystrybucji energii,
- poprawy adaptacyjności ekosystemów miejskich do zmian klimatu,
- zrównoważonej i inteligentnej mobilności miejskiej i międzyregionalnej.

Program odpowiada również na nowe wyzwania zdefiniowane w 2020 r. w następstwie wystąpienia pandemii COVID-19, tj. wzmacnia sektory kultury i turystyki. Endogeniczne zasoby kulturowe i turystyczne obszarów słabiej rozwiniętych stanowią istotny, często niedostatecznie eksploatowany czynnik dynamizacji rozwoju społeczno-gospodarczego. Jak zauważyła Komisja Europejska w dokumencie Nowy europejski program na rzecz kultury (2018), kultura oraz sektor kreatywny mają zdolność poprawy życia, przekształcania społeczności, tworzenia miejsc pracy oraz pobudzania wzrostu gospodarczego, a ponadto dają efekt mnożnikowy w innych sektorach. Komisja zaproponowała podejście oparte na zdolności kulturowej. Oznacza ono zapewnienie dostępu do szerokiej gamy jakościowych wydarzeń kulturalnych, propagowanie możliwości uczestnictwa i tworzenia dla wszystkich oraz wzmacnianie powiązań między kulturą a m.in. edukacją, sprawami społecznymi, polityką miejską. Na potrzebę zwiększenia inwestycji w kulturę zwraca uwagę Rada Europejska w Nowym programie strategicznym Rady Europejskiej na lata 2014-2024 (2019), w którym zauważono rolę kultury i dziedzictwa kulturowego w zachowaniu europejskiej tożsamości.

²⁷ [Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów Europejski Zielony Ład \(COM/2019/640 final\)](#)

3.4. Wyzwania określone w dokumentach strategicznych

Program jest instrumentem realizacji:

- **SOR:** cel szczegółowy: Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony, obszar: Rozwój zrównoważony terytorialnie, cel 1. Zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały poszczególnych terytoriów
- **KSRR 2030**, cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym, poprzez: 1.1. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo, 1.1.1. Tworzenie warunków do dalszego rozwoju konkurencyjnej gospodarki w makroregionie wschodniej Polski.

Głównym celem Strategii wobec PW jest stałe podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej całego makroregionu, wzmacnianie konkurencyjności regionalnych gospodarek i długofalowe pobudzenie aktywności ekonomicznej, szczególnie na tych obszarach, gdzie procesy rozwojowe zachodzą wolniej. Poniżej przedstawiono wyzwania dla PW określone w Strategii, które należy także odnosić do regionu mazowieckiego regionalnego.

Wyzwania „społeczne” to m.in.:

- **przeciwdziałanie negatywnym skutkom demograficznym** (prognozowany spadek liczby ludności (bądź stagnacja demograficzna) we wszystkich województwach do 2030 r. dotyczy w największym stopniu wschodniej części kraju, rosnący udział osób starszych w strukturze ludności Polski wpływa na sytuację ekonomiczną państwa i regionów ze względu na coraz wyższy stosunek osób w wieku poprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym (najtrudniejsza sytuacja jest obserwowana m.in. w województwie lubelskim, świętokrzyskim i podlaskim);
- **rozwijanie i wykorzystanie kapitału społecznego i ludzkiego** (tj. lepsze wykorzystanie zasobów pracy, aktywizacja osób bezrobotnych²⁸, kobiet oraz ludzi młodych + stymulowanie procesów wzrostu zaufania społecznego, zwiększenie troski o dobro wspólne i wspólną przestrzeń oraz wspieranie aktywności

²⁸ Regiony objęte Programem wyróżniają się na tle kraju również pod względem **stopy bezrobocia**. W 2019 r. stopa bezrobocia na podstawie BAEL wynosiła na tym obszarze 4,5% przy średniej krajowej: 3,3%. Mimo zmiany poziomu stopy bezrobocia w makroregionie w ostatnich latach, tj. okresów spadku: 2002-2008 oraz 2013-2019 r., niekorzystna sytuacja względem średniej krajowej utrzymuje się.

obywatelskiej. Ponadto kształtowanie potencjału kulturalnego, kreatywnego, intelektualnego, które przyczynią się do zwiększenia poziomu kapitału społecznego),

Wyzwania „gospodarcze” to m.in.:

- **wzrost produktywności i innowacyjności regionalnych gospodarek** (ukierunkowanie działań na wspieranie rozwoju i absorpcji innowacji w warunkach gospodarki neutralnej klimatycznie, o obiegu zamkniętym, opartej na danych, cyfryzację, automatyzację i robotyzację działalności produkcyjnej i usługowej, ułatwienie dyfuzji technologii i wiedzy na poziomie regionalnym, większe wykorzystanie badań i technologii na rzecz rozwoju branż stwarzających największe szanse gospodarcze oraz tworzące płaszczyznę do powstawania innowacji);

Wyzwania „transportowe” to m.in.:

- **poprawa dostępności drogowej PW** poprzez integrację krajowych i regionalnych układów komunikacyjnych z siecią dróg ekspresowych oraz **poprawa dostępności kolejowej PW** poprzez kompleksowe inwestycje na wybranych odcinkach linii kolejowych, zapewniające włączenie w krajową i międzynarodową sieć kolejową.

Wyzwania „terytorialne” to m.in.:

- **wzmocnienie miast subregionalnych makroregionu, w szczególności miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze**, jako ośrodków lokalnego wzrostu, rynku pracy i dostawcy usług publicznych;
- **poprawa atrakcyjności inwestycyjnej, podniesienie konkurencyjności regionalnych gospodarek oraz długofalowe pobudzanie aktywności ekonomicznej i wzrost inwestycji prywatnych**, które wpłyną na rozwój lokalnych rynków pracy i jakość życia mieszkańców.

Program jest odpowiedzią na wyzwania rozwojowe obszaru wschodniej części Polski, które w sposób najbardziej efektywny i skuteczny mogą zostać zaadresowane za pomocą interwencji o charakterze ponadregionalnym, zarządzanej ze szczebla krajowego. Stwarza ona możliwość wspierania w sposób selektywny, skoncentrowany i zintegrowany, czyli zapewnia kumulowanie masy krytycznej działań i środków niezbędnych do osiągnięcia mierzalnej poprawy poziomu rozwoju

i konkurencyjności PW+ w wybranych obszarach (np. innowacyjność, dostępność komunikacyjna).

3.5. Obszary interwencji

Program skoncentrowany jest na wsparciu wschodniej części Polski, w tym: dotychczasowych 5 województw: lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie **oraz regionu mazowieckiego regionalnego**. Zakres interwencji obejmuje:

- **rozwój konkurencyjności i innowacyjności MŚP**, w tym: start-upów i ekosystemu ich wspierania, wzrost wykorzystania wzornictwa oraz rozwiązań z zakresu gospodarki obiegu zamkniętego, a także automatyzację i robotyzację działalności przedsiębiorstw, zwiększenie konkurencyjności MŚP m.in. poprzez wsparcie branży turystycznej;
- **wsparcie przedsięwzięć podnoszących dostępność przyjaznych środowisku usług publicznych oraz jakość życia**, w tym:
 - **poprawa efektywności dystrybucji energii elektrycznej;**
 - **rozwój niskoemisyjnego transportu miejskiego w MOF;**
- **przystosowanie miast do zmian klimatu w kontekście ochrony przed negatywnymi skutkami zmian klimatu** jak i tworzenie lub podnoszenie ich odporności do obecnej i przyszłej zmienności klimatu, w tym tworzenie zielonych miejsc trzecich;
- **poprawa dostępności transportowej** (w tym: dalszy rozwój infrastruktury drogowej, która ułatwi dostęp do sieci TEN-T i usprawni powiązania pomiędzy regionalnymi i subregionalnymi ośrodkami wzrostu oraz dalszy rozwój infrastruktury kolejowej, w szczególności w ramach Wschodniej Magistrali Kolejowej, stanowiącej bezpośrednie połączenie stolic województw Polski Wschodniej (kontynuacja działania 3.1 POPW 2014-2020);
- **rozwój kapitału społecznego, potencjału turystyki i uzdrowisk.**

Szczególne wsparcie Programu będzie kierowane do miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz innych miast, w tym wojewódzkich, będących ośrodkami wzrostu dla zidentyfikowanych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, a także na rozwój tych obszarów.

3.6. Wyzwania w zakresie zdolności administracyjnych i sprawowania rządów

Cele i zakres wsparcia Programu stanowią odpowiedź na wybrane wyzwania w zakresie zdolności administracyjnych i sprawowania rządów, określone w krajowych dokumentach strategicznych.

Jak wskazano w SOR (Cel szczegółowy III. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu) konieczne jest:

- wzmocnienie powiązania interwencji dokonywanych z udziałem środków UE z krajowym systemem planowania i finansowania rozwoju;
- zapewnienie stabilizacji personalnej kadr administracji publicznej, podnoszenie ich kompetencji, wiedzy i umiejętności oraz wprowadzenie odpowiednich systemów motywacyjnych.

Ponadto KSRR 2030 w jednym ze swoich 3 głównych celów - Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie wskazuje na wyzwania jakie stoją przed administracją różnego szczebla w świetle nowego modelu rozwoju – rozwoju zintegrowanego (w tym zrównoważonego terytorialnie).

Wyzwaniami tymi są w szczególności:

- wypracowanie/ udoskonalenie mechanizmów współpracy instytucji publicznych na różnych poziomach zarządzania;
- zdolność do strategicznego podejścia do planowania rozwoju i przygotowania inwestycji publicznych, w szczególności tych dofinansowanych ze środków UE;
- system koordynacji udzielania wsparcia ukierunkowanego terytorialnie oraz mechanizm zachowania komplementarności instrumentów.

3.7. Wnioski z dotychczasowych doświadczeń

Program stanowi trzecią edycję programu ponadregionalnego, kierowanego do Polskich Wschodniej, finansowanego z funduszy UE – EFRR (poprzednie edycje w perspektywach finansowych UE 2007-2013 oraz 2014-2020). Kluczowe wnioski wynikające z dotychczasowego wsparcia PW przedstawiono poniżej.

Wniosek 1. Mimo preferencji projekty z PW mają mniejsze szanse w rywalizacji o środki z „sektorowych programów krajowych” – doświadczenie dwóch perspektyw pokazuje, że beneficjenci/ projekty ze słabszych obszarów przegrywają

w konkurencji o środki z beneficjentami i projektami z pozostałej części kraju. Doświadczenie pokazuje również, że beneficjenci nie są w stanie sami przeciwdziałać temu zjawisku na większą skalę, mimo dodatkowych punktów przyznawanych na etapie wyboru projektów, czy dedykowanych osi priorytetowych/ działań lub koszyków regionalnych w programach krajowych (przykład: działanie dotyczące infrastruktury drogowej PW w POIŚ 2007-2013; w toku realizacji Programu blisko połowę środków z działania dedykowanego wsparciu infrastruktury drogowej na obszarze Polski Wschodniej przeniesiono na inne „projekty”).

Wniosek 2. Standaryzacja udzielania wsparcia w formule interwencji ponadregionalnej zapewnia jednolite i wysokie jakościowo wsparcie. Standardy są ustalane horyzontalnie dla wszystkich województw PW objętych programem, a ich wdrażanie jest egzekwowane, monitorowane i oceniane z jednego poziomu przez cały okres programowania. Wspólny wysoki standard jest szczególnie istotny np. w przypadku oferty wsparcia kierowanej do przedsiębiorców (**Platformy startowe dla nowych pomysłów**).

Wniosek 3. Doświadczenie i zbudowany potencjał instytucjonalny na rzecz PW oraz „szyta na miarę” współpraca z beneficjentami (pozwala na to skala programu) jest zapewnia sprawne i efektywne wdrażanie inwestycji i Programu.

Liczba niezrealizowanych inwestycji jest relatywnie niewielka, gdyż w przypadku trudności beneficjent otrzymuje indywidualne wsparcie instytucji systemu. Centralny poziom zarządzania programem ponadregionalnym pozwala również na sprawniejszą realizację inwestycji, których beneficjentem jest podmiot podlegający bezpośrednio pod władzę centralną, np. zarządca infrastruktury kolejowej, drogowej (w odniesieniu do dróg krajowych i autostrad), organy państwa czy podmioty wchodzące w skład administracji zespolonej.

Wniosek 4. Przeprowadzone analizy wskazują na istotny wpływ środków polityki spójności na stymulowanie konwergencji całego makroregionu do krajów UE-28 i jednocześnie na hamowanie procesu dywergencji w odniesieniu do całego

kraju²⁹. Powyższe uzasadnia kontynuowanie wsparcia zidentyfikowanych obszarów inwestycyjnych (przedsiębiorczość, transport):

- środki polityki spójności miały pozytywny wpływ na poprawę sytuacji przedsiębiorstw w PW. Ich znaczenie ekonomiczne, np. w odniesieniu do wielkości PKB, było nawet większe niż w pozostałych województwach z uwagi na niewielki poziom aktywności gospodarczej w makroregionie³⁰.
Korzystny wpływ dotyczy także powiązanych parametrów makroekonomicznych – produktywności pracy i płac w makroregionie. Pozytywne efekty zaobserwowano również na poziomie mikro – szczególnie rentowności sprzedaży i osiągniętych zysków przez przedsiębiorstwa. Ponadto wsparcie korzystnie wpływa na inwestycje prywatne i dostępność kapitału dla firm. Wpływ wydatkowanych środków nie ogranicza się tylko do firm otrzymujących wsparcie, ale poprzez ich kooperantów „przelewa” się na inne firmy, sektory i regiony (efekt pośredni)³¹.
- środki polityki spójności wpłynęły na poprawę dostępności transportowej – drogowej i kolejowej (widoczna m.in. we wzroście długości dróg ekspresowych i autostrad, poprawie bezpieczeństwa na drogach, a także zwiększeniu stopnia zelektryfikowania kolei, maksymalnych dopuszczalnych prędkości i zwiększeniu liczby pasażerów i ładunków przewiezionych koleją)³².

Wsparcie miało wpływ na poprawę bezpieczeństwa w ciągach komunikacyjnych, komfort życia mieszkańców (ograniczenie emisji zanieczyszczeń i hałasu), oszczędność czasu i usprawnienie dojazdów do pracy. Korzystnie wpłynęło także na poprawę dostępności do terenów inwestycyjnych oraz atrakcji turystycznych. Inwestycje drogowe niosły ze sobą również pośrednie skutki społeczno-ekonomiczne

²⁹ [Ocena wpływu polityki spójności w ramach NSRO 2007-2013 \(z wyszczególnieniem wpływu wybranych programów operacyjnych\) na rozwój społeczno-gospodarczy Polski za pomocą ilościowego modelu ekonomicznego, 2016, WARR](#) ; [Wpływ funduszy europejskich perspektywy finansowej 2007-2013 na rozwój społeczno-gospodarczy Polski Wschodniej, 2016, Imapp i PC++](#); [Ewaluacja wpływu Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013 \(PO RPW\) na rozwój przedsiębiorczości w Polsce Wschodniej, 2016/2017, Evalu, WYG PSDB, EGO - Evaluation for Government Organizations](#); [Wpływ polityki spójności na rozwój obszarów wiejskich, 2019, Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN i Wolański sp. z o.o.](#)

³⁰ [Wpływ funduszy europejskich perspektywy finansowej 2007-2013 na rozwój społeczno-gospodarczy Polski Wschodniej, 2016, Imapp i PC++](#)

³¹ [Analiza efektów wybranych działań POIR i POPW na poziomie sektorowym i makroekonomicznym za pomocą modelu makroekonomicznego – faza II, 2020, WiseEuropa i Ecorys](#)

³² [Diagnoza...](#), s. 31.

jak np. zwiększenie poziomu zamożności ludności w powiatach w których realizowano inwestycje³³. W przypadku infrastruktury kolejowej nastąpiło zwiększenie prędkości przewozów, poprawa komfortu podróży i w efekcie wzrost liczby podróżnych³⁴.

Zmiany w transporcie są niewystarczające ze względu na słabą sytuację wyjściową regionu (w dalszym ciągu wskaźniki dostępności pozostają na poziomie znacznie poniżej średniej krajowej)³⁵; środki polityki spójności po 2004 r, miały istotny wpływ na poprawę dostępności, jakości oraz funkcjonalności transportu publicznego w Polsce i makroregionie³⁶. Identyfikowana jest jednak luka inwestycyjna w zakresie miejskiego taboru niskoemisyjnego i rozwoju ITS³⁷.

Wniosek 5. Województwo mazowieckie należy do najbardziej zróżnicowanych regionów pod względem rozwoju społeczno – gospodarczego regionów kraju oraz Unii Europejskiej. Niekorzystnej sytuacji i trendów rozwojowych nie zmieniły programy operacyjne polityki spójności wdrażane w latach 2007-2013 oraz 2014-2020. Zatem uzasadnione jest opracowanie w ramach polityki spójności UE dodatkowego instrumentu wsparcia, mającego na celu selektywne oddziaływanie na wybrane obszary determinujące rozwój wspieranych powiatów.

³³ [Ewaluacja ex post Działania IV.1 Infrastruktura drogowa Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013](#), [Badanie ex-post wsparcia sektora transportu w PO IiŚ 2007-2013, 2017](#); [Ocena wpływu realizacji polityki spójności w ramach NSRO 2007-2013 \(z wyszczególnieniem wpływu wybranych programów operacyjnych\) na rozwój społeczno-gospodarczy Polski za pomocą ilościowego modelu ekonomicznego](#), WARR, 2016; [Oszacowanie oczekiwanych rezultatów interwencji za pomocą miar dostępności transportowej dostosowanych do potrzeb dokumentów strategicznych i operacyjnych dot. perspektywy finansowej 2014-2020 \(aktualizacja\)](#), 2017, IGiPZ PAN

³⁴ [Badanie ex-post wsparcia sektora transportu w PO IiŚ 2007-2013, 2017](#); [Oszacowanie oczekiwanych rezultatów interwencji za pomocą miar dostępności transportowej dostosowanych do potrzeb dokumentów strategicznych i operacyjnych dot. perspektywy finansowej 2014-2020 \(aktualizacja\)](#), 2017, IGiPZ PAN.

³⁵ *Diagnoza...*, s. 31.

³⁶ [Raport o stanie polskich miast. Transport i mobilność miejska, 2019](#), Instytut Rozwoju Miast i Regionów.

³⁷ [Opracowanie metodologii szacowania potrzeb finansowych oraz luki finansowej w obszarach polityki rozwoju wraz z pierwszym oszacowaniem](#), 2020, Epsec i Ipopema (projekt).

3.8. Odniesienie się do Strategii UE dla regionu Morza Bałtyckiego³⁸

Program realizuje Strategię UE dla Regionu Morza Bałtyckiego (SUERMB), tj.:

- cel 2 Rozwój połączeń w regionie (Connect the region), a w szczególności wpisuje się w obszar tematyczny Transport i obszar tematyczny Energia oraz
- cel 3 Wzrost dobrobytu (Increase Prosperity), a w szczególności wpisuje się w obszar tematyczny Innowacje.

W Programie wspierana będzie poprawa dostępności do krajowego systemu transportowego (infrastruktura drogowa ułatwiająca dostęp do sieci TEN-T oraz usprawniająca powiązania pomiędzy regionalnymi i subregionalnymi ośrodkami wzrostu PW). Dodatkowo planowany jest dalszy rozwój infrastruktury sieci kolejowej, zapewniającej włączenie kluczowych dla makroregionu połączeń w krajową i międzynarodową sieć kolejową. Działania te wpisują się w obszar Transport celu 2 SUERMB Rozwój połączeń w regionie.

W Programie wsparcie będzie przeznaczone także na inwestycje w systemy dystrybucyjne energii elektrycznej. Przyczyni się to do m.in. osiągnięcia nowych, ulepszonych funkcjonalności systemu energetycznego, zwiększenia bezpieczeństwa, ogólnego zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych dzięki bardziej efektywnej dystrybucji energii. Tym samym przyczyni się do realizacji obszaru Energia w celu 2 SUERMB Rozwój połączeń w regionie.

W Programie przewidziano stymulowanie rozwoju gospodarczego poprzez kontynuację wsparcia za pomocą pakietu instrumentów rozwojowych dopasowanych do potrzeb przedsiębiorców (m.in. projektowanie dedykowanych narzędzi dla przedsiębiorców poprzedzone fazą testowania, wsparcie startupów, wzornictwa, rozwiązań z zakresu gospodarki obiegu zamkniętego, automatyzacji i robotyzacji). Powyższe wpisuje się w realizację celu 3 SUERMB Wzrost dobrobytu w obszarze Innowacje.

³⁸ [Strategia UE dla regionu Morza Bałtyckiego.](#)

4. UZASADNIENIE WYBRANYCH CELÓW POLITYKI, CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH I PRIORYTETÓW

Tabela 1 Uzasadnienie wybranych celów polityki, celów szczegółowych i priorytetów

Cel polityki	Cel szczegółowy lub odrębny priorytet	Uzasadnienie (streszczenie)
<p>1. Bardziej inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej</p>	<p>(iii) wzmacnianie zrównoważonego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne</p>	<p>Nowoczesna gospodarka oparta na wiedzy wymaga przełamania barier mentalnych i przyzwyczajęń z okresu konkurowania tanią siłą roboczą i niskoprzetworzonymi towarami. Tymczasem poziom rozwoju przedsiębiorczości w PW+ jest nadal stosunkowo niski na tle kraju (o czym świadczy m.in. liczba przedsiębiorstw na 1 tys. mieszkańców) Osiągają one słabsze efekty finansowe, co przekłada się na niższe przeciętne wynagrodzenia w przedsiębiorstwach, a także ponoszone nakłady na inwestycje i działalność innowacyjną. PW+ charakteryzuje relatywnie niski poziom innowacyjności zarówno na tle UE, jak i Polski oraz niższa konkurencyjność firm (ściśle powiązana z niskim poziomem innowacyjności, niskimi nakładami na działalność innowacyjną, niskim poziomem komercjalizacji innowacji oraz niskim popytem na innowacje). Wyzwaniem od wielu lat jest także odpływ mieszkańców głównie młodych i lepiej wykształconych, którzy nie znajdują w makroregionie warunków do życia i rozwoju na miarę swoich aspiracji.</p> <p>Dalsze działania na rzecz rozwoju przedsiębiorczości i promocji postaw przedsiębiorczych mają więc na celu wzmacnianie konkurencyjności regionalnych gospodarek i długofalowe pobudzenie ponadregionalnej aktywności ekonomicznej.</p> <p>Ważnym elementem interwencji jest budowa i rozwój ekosystemów wsparcia przyjaznych przedsiębiorcom. Zasadna jest tutaj kontynuacja budowy relatywnie trwałego, prężnie rozwijającego się ekosystemu wsparcia przedsiębiorczości.</p> <p>Wspieranie innowacyjnych firm na wczesnym etapie rozwoju pomaga nie tylko tworzyć wartościowe (zwłaszcza dla ludzi młodych) miejsca pracy, ale też pozytywnie wpływa na funkcjonowanie regionalnych gospodarek. Kompleksowe wsparcie dopasowane do specyfiki przedsiębiorstw makroregionu obejmie także wdrażanie innowacji skrojone na potrzeby MŚP m.in. w zakresie procesów wzorniczych oraz gospodarki neutralnej klimatycznie, o obiegu zamkniętym, a także wykorzystania automatów i robotów w działalności przedsiębiorstw. Ponadregionalny instrument umożliwi świadczenie wsparcia w sposób</p>

		ukierunkowany, kompleksowy, ale dopasowany do specyficznych potrzeb przedsiębiorców przy zachowaniu jednolitych, wysokich standardów proponowanej interwencji. Mając na uwadze potencjał turystyczny, który może zostać wykorzystanu do ożywienia gospodarczego makroregionu, planowane jest także uruchomienie funduszu pożyczkowego dedykowanego przedsiębiorcom działającym w branży turystycznej.
2. Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetyki, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, przystosowania się do zmiany klimatu oraz zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem	(iii) rozwój inteligentnych systemów i sieci energetycznych (...)	<p>Prognozy przewidują, iż w latach 2015-2030 następuje i będzie postępował wzrost krajowego zużycia energii elektrycznej w przemyśle, transporcie oraz w gospodarstwach domowych. To pociąga za sobą konieczność rozwoju sieci elektroenergetycznej: przesyłowej i dystrybucyjnej, w tym uwzględnianie potrzeb przyłączania coraz większej mocy odnawialnych źródeł energii. Wsparcia wymaga także rozwijająca się generacja rozproszona wraz z prosumentami i klastrami energii, która coraz bardziej wpływa na sterowanie popytem. Nie bez znaczenia w tym kontekście są również plany rozwoju elektromobilności.</p> <p>Największe potrzeby rozwoju sieci w tym zakresie identyfikuje się we wschodniej części kraju. Dotyczy to głównie poprawy efektywności dystrybucji energii oraz zwiększenia lokalnego bezpieczeństwa energetycznego mierzonego stratami energii i przerwami w przesyłach spowodowanymi uszkodzeniami czy ograniczoną przepustowością sieci. Mając powyższe na uwadze, koniecznym stało się wsparcie szybkiego dostosowania infrastruktury elektroenergetycznej (dystrybucyjnej) do identyfikowanych potrzeb. Interwencja w rozbudowę i przebudowę sieci, której nie ograniczają granice administracyjne, jest szczególnie pożądana z poziomu ponadregionalnego. Jednolite procedury i warunki naboru wniosków umożliwią przedsiębiorstwom z branży energetycznej łatwiejsze aplikowanie o środki, co w rezultacie pozwoli sprawniej przygotować i monitorować realizację inwestycji.</p>
	(iv) wspieranie działań w zakresie dostosowania do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i odporności na klęski	<p>Konsekwencje środowiskowe, społeczne i gospodarcze zmian klimatu wpływają na jakość życia mieszkańców. Zarejestrowane straty przypisywane zmianom klimatu powstałe w latach 2001-2010 w Polsce wynosiły ok. 54 mld zł³⁹. Szacowano, że w przypadku niepodjęcia działań w zakresie przystosowania do zmieniającego się klimatu straty byłyby na poziomie około 86 mld zł do roku 2020, oraz dodatkowo 119 mld zł w latach 2021-2030⁴⁰. Dostosowanie się obszarów zurbanizowanych do zmieniających się warunków klimatycznych jest obecnie jednym z najważniejszych wyzwań stojących</p>

³⁹ [Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030](#) .

⁴⁰ j.w.

	żywiłowe	przed miastami. Istotna w tym względzie jest także potrzeba wzmocnienia, a często nawet stworzenia od podstaw, zdolności instytucji miejskich do strategicznego podejścia do planowania i realizacji inwestycji na rzecz adaptacji miast do zmian klimatu.
	(viii) Promowanie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej	<p>Miasta ok. 200-tysięczne i większe charakteryzuje znacznie większa efektywność przewozowa i ekonomiczna w transporcie miejskim⁴¹. Ośrodki subregionalne i regionalne mogą realizować politykę w większym stopniu uwzględniającą podejście ekologiczne, wpisujące się w szeroko pojęte działania zmierzające do przejścia na gospodarkę niskoemisyjną⁴². Budowę/rozbudowę ekologicznych, zintegrowanych sieci transportu miejskiego należy postrzegać przez pryzmat zmian prowadzących do zmniejszenia emisji CO₂ i innych zanieczyszczeń uciążliwych dla środowiska i mieszkańców miast oraz zwiększenie efektywności energetycznej systemu transportowego.</p> <p>Fundamentem zrównoważonej mobilności miejskiej powinno być zapewnienie sprawnie funkcjonującego i atrakcyjnego dla pasażera transportu zbiorowego. Jednocześnie inwestycjom w infrastrukturę czy tabor transportu publicznego muszą towarzyszyć przedsięwzięcia zapewniające pasażerom większą atrakcyjność transportu zbiorowego oraz niezmotoryzowanego nad zmotoryzowanym indywidualnym. Priorytetem jest niskoemisyjność, co powinno znaleźć odzwierciedlenie w projektowanym wsparciu.</p> <p>Mając na uwadze powyższe, wsparciem w ramach CS (viii) zostanie objęta zrównoważona mobilność miejska w MOF, tj.: budowa/ przebudowa sieci autobusowych, trolejbusowych i tramwajowych wraz z zakupem niskoemisyjnego taboru, budowa/ przebudowa tradycyjnej infrastruktury, wdrożenie systemów telematycznych (ITS), oraz przedsięwzięcia towarzyszące.</p>
3. Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności i	(iii) Rozwój i poprawa zrównoważonej, inteligentnej i intermodalnej mobilności	<p>Niedobory infrastruktury drogowej w PW polegają przede wszystkim na bardzo słabym wyposażeniu w drogi o lepszej jakości, w tym zwłaszcza drogi dwujezdniowe, ekspresowe i autostrady.</p> <p>Stan sieci drogowej decyduje o wewnętrznej spójności i atrakcyjności inwestycyjnej województw, a poprawa dostępności komunikacyjnej może stanowić jeden z najistotniejszych czynników wykorzystania potencjałów rozwojowych regionów.</p>

⁴¹ M. Wolański, *Raport o stanie komunikacji miejskiej w Polsce w latach 2009-2015*, IGKM, Warszawa 2016.

⁴² C. Trutkowski (red.), *Realizacja usług publicznych w jednostkach samorządu terytorialnego – ograniczenia, możliwości, rekomendacje*, Warszawa 2016.

<p>udoskonaleniu regionalnych połączeń teleinformatycznych</p>	<p>odpornej na zmianę klimatu (...)</p>	<p>W związku z powyższym zachodzi potrzeba dalszego rozwoju infrastruktury drogowej, która ułatwi dostęp do sieci TEN-T oraz usprawni powiązania pomiędzy regionalnymi i subregionalnymi ośrodkami wzrostu PW.</p> <p>W ramach CS (iii) wsparciem zostanie objęta budowa i przebudowa dróg wojewódzkich, w tym budowa obwodnic.</p> <p>Województwa PW pod względem dostępności kolejowej w 2017 r. znalazły się wśród nagorzej skomunikowanych regionów w kraju. Jednocześnie w ostatnich latach w Polsce odnotowano wzrost na rynku kolejowych przewozów pasażerskich i przejście części tego ruchu od transportu samochodowego.</p> <p>Takie działania powodują ograniczenie śladu węglowego poprzez zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych. Realizacja inwestycji podnoszących parametry techniczne oraz komfort podróżowania przyczyni się do podniesienia konkurencyjności transportu kolejowego. W ramach CS (iii) będą finansowane m.in. kompleksowe inwestycje w przebudowę, modernizację lub rewitalizację wybranych odcinków sieci kolejowej na obszarze PW w szczególności w ramach Wschodniej Magistrali Kolejowej.</p>
<p>4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym dzięki wdrażaniu Europejskiego filaru praw socjalnych</p>	<p>(iv) Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej</p>	<p>Uzdrowiska to miejsca z naturalnymi warunkami leczniczymi, do których należą źródła wód mineralnych oraz właściwości mikroklimatu. Świadczenie usług leczniczych w uzdrowiskach wymaga bazy zabiegowej i noclegowej, surowców leczniczych, infrastruktury sanitarnej, wydzielonych terenów zielonych. Konieczność wsparcia uzdrowisk wynika m.in. ze wzrostu popytu na usługi zakładów lecznictwa uzdrowiskowego spowodowanego starzeniem się społeczeństwa oraz rosnącej świadomości zdrowotnej mieszkańców.</p>
	<p>(v) Zwiększenie roli kultury i turystyki w rozwoju gospodarczym,</p>	<p>Istotnym wyzwaniem w procesie rozwoju wspieranego obszaru jest rozwijanie i wykorzystanie kapitału społecznego, w szczególności wspieranie aktywności obywatelskiej, a także zapewnienie dostępu do usług publicznych wyższego rzędu – kultury, dla poprawy atrakcyjności osadniczej i inwestycyjnej.</p>

	<p>integracji społecznej i innowacjach społecznych</p>	<p>KE w dokumencie pt. Nowy europejski program na rzecz kultury (2018), wskazała, iż kultura oraz sektor kreatywny mają zdolność poprawy życia, przekształcania społeczności, tworzenia miejsc pracy oraz pobudzania wzrostu gospodarczego, a ponadto dają efekt mnożnikowy w innych sektorach. Komisja zaproponowała podejście oparte na zdolności kulturowej tj. m.in. zapewnienie możliwości uczestnictwa i tworzenia dla wszystkich oraz wzmacnianie powiązań między kulturą a m.in. edukacją, sprawami społecznymi, polityką miejską. Ponadto Rada Europejska w Nowym programie strategicznym Rady Europejskiej na lata 2014-2024 (2019) również dostrzegła rolę kultury i dziedzictwa kulturowego w zachowaniu europejskiej tożsamości. Natomiast zgodnie ze Strategią rozwoju kapitału społecznego [współdziałanie, kultura, kreatywność] z perspektywą do roku 2030 istotny wpływ na m.in. jakość życia i oraz atrakcyjność potencjalnych miejsc zamieszkania ma właśnie dostępność do usług kulturalnych oraz atrakcyjność oferty kulturalnej. Bogata oferta kulturalna jest istotnym czynnikiem hamującym odpływ osób młodych i wykształconych, co w szczególności należy odnosić m.in. do miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.</p> <p>Istotnym potencjałem rozwojowym PW+ są walory przyrodnicze oraz dziedzictwo historyczne i wielokulturowe, w tym zabytki architektury i budownictwa, muzea sztuki, biograficzne, etnograficzne, skanseny, ośrodki twórczości ludowej, obiekty historyczno-wojskowe czy zabytki techniczne. Powiązanie ww. zasobów w postaci ponadregionalnych i zintegrowanych produktów turystycznych jakimi są szlaki tematyczne, może w dużym stopniu przyczynić się do pobudzenia rozwoju przedsiębiorczości na tych obszarach, a to przełoży się na poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej PW+.</p>
--	--	--

Tabela 2 Struktura programu

Nr identyfikacyjny	Tytuł	POMOC TECHNICZNA	Podstawa obliczania	Fundusz	Kategoria wspieranego regionu	Wybrany cel szczegółowy
1	Przedsiębiorczość i innowacje	Nie		EFRR	Rozwinięte	(iii) wzmacnianie zrównoważonego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne
					W okresie przejściowym	
					<u>Słabiej rozwinięte</u>	
					Najbardziej oddalone lub północne słabo zaludnione	
2	Energia i klimat	Nie		EFRR	Rozwinięte	(iii) rozwój inteligentnych systemów i sieci energetycznych (iv) wspieranie działań w zakresie dostosowania do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i odporności na klęski żywiołowe (viii) promowanie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej
					W okresie przejściowym	
					<u>Słabiej rozwinięte</u>	
					Najbardziej oddalone lub północne słabo zaludnione	
3	Spójna sieć transportowa	Nie		EFRR	Rozwinięte	(iii) Rozwój i poprawa zrównoważonej, inteligentnej i intermodalnej mobilności odpornej na zmianę klimatu (...)
					W okresie	

Nr identyfikacyjny	Tytuł	POMOC TECHNICZNA	Podstawa obliczania	Fundusz	Kategoria wspieranego regionu	Wybrany cel szczegółowy
					przejściowym <u>Słabiej rozwinięte</u> Najbardziej oddalone lub północne słabo zaludnione	
4	Kapitał społeczny, turystyka oraz usługi uzdrowiskowe	Nie		EFRR	Rozwinięte W okresie przejściowym <u>Słabiej rozwinięte</u> Najbardziej oddalone lub północne słabo zaludnione	(iv) zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej (v) zwiększenie roli kultury i turystyki w rozwoju gospodarczym, integracji społecznej i innowacjach społecznych

5. PRIORYTETY

5.1. PRIORYTET 1. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I INNOWACJE

- **CS (iii) wzmacnianie zrównoważonego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne**

Planowana interwencja zapewni kontynuację działań w zakresie podnoszenia konkurencyjności przedsiębiorstw prowadzących działalność na wspieranym obszarze. Zasadniczym elementem będzie kontynuacja wsparcia na rzecz środowiska sprzyjającego tworzeniu i rozwojowi innowacyjnych przedsiębiorstw (start-up'ów) opierających swój model biznesowy na nowych technologiach.

Dalsze zakorzenienie i rozwój w makroregionie kultury sprzyjającej rozwojowi przedsiębiorczości startupowej i ekosystemu jej wsparcia będzie możliwe dzięki kontynuacji instrumentu **Platformy startowe dla nowych pomysłów**. Wsparcie dostępne w ramach POPW 2014-2020 zapoczątkowało proces budowy ekosystemu startupowego w Polsce Wschodniej, który obecnie znajduje się we wczesnej fazie aktywizacji i ma wymierny potencjał do dalszego rozwoju. W ramach Platform startowych zapewnione zostanie indywidualne wsparcie dla innowacyjnych przedsiębiorstw obejmujące usługi niezbędne do przeprowadzenia prac nad rozwojem pomysłu biznesowego, w tym: testowanie i weryfikowanie pomysłów i koncepcji aż do momentu przygotowania odpowiedniego modelu biznesowego. Wsparcie będzie dostarczane przez wyspecjalizowane ośrodki innowacji, działające w partnerstwie z innymi podmiotami wchodzącymi w skład ekosystemu wsparcia przedsiębiorczości startupowej (m.in. uczelnie, fundusze VC, aniołowie biznesu, przedsiębiorcy, akceleratorzy), które dysponują potencjałem i zasobami niezbędnymi do wyświadczenia na rzecz startupów szerokiej gamy usług ściśle dopasowanych do indywidualnych potrzeb związanych z rozwojem pomysłu. Tym samym makroregion dysponować będzie ofertą dla przedsiębiorczych osób z makroregionu, jak również spoza niego, która umożliwi rozwój pomysłów biznesowych i zakładanie nowych firm typu startup w Polsce Wschodniej.

Przewiduje się również kompleksowe wsparcie MŚP w zakresie wykorzystania **procesów wzorniczych** w celu lepszego dostosowania firm do potrzeb, wymagań i oczekiwań klientów oraz zwiększenia atrakcyjności oferowanych przez nie produktów i usług, co w efekcie przyczyni się do poprawienia ich pozycji rynkowej. Wsparcie obejmie przeprowadzenie audytu oraz stworzenie strategii wzorniczej, na podstawie której - poprzez wykorzystanie procesu projektowania wzorniczego – innowacja zostanie wdrożona w przedsiębiorstwie.

Ponadto w ramach interwencji w CS (iii) zaplanowano wzmocnienie konkurencyjności i innowacyjności MŚP poprzez wprowadzenie w przedsiębiorstwach inteligentnych rozwiązań z zakresu **gospodarki obiegu zamkniętego** oraz **automatyzacji i robotyzacji procesów**. Wsparcie zostanie przeznaczone na analizę potrzeb w zakresie możliwości wprowadzenia nowych rozwiązań w danym MŚP oraz ich wdrożenie, co przyczyni się do wzrostu produktywności i konkurencyjności firmy. Zakłada się, iż wprowadzone zmiany pomogą firmie wyróżnić się na rynku, a także zmniejszyć koszty działalności przy jednoczesnym podniesieniu jakości świadczonych usług lub produkowanych wyrobów, uwzględniając zmniejszenie negatywnego wpływu prowadzonej działalności na środowisko naturalne. Natomiast wprowadzone rozwiązania technologiczne zakresu automatyzacji i robotyzacji pozwolą zmniejszyć problem odpływu pracowników z PW+, zarówno tych wysoko wykwalifikowanych, jak i tych z mniejszymi kwalifikacjami. Kurczenie się zasobów pracy może zostać częściowo złagodzone właśnie poprzez automatyzację pracy ludzkiej, w szczególności w zakresie prostych i powtarzalnych zadań.

Wsparciem w formie instrumentów finansowych zostaną objęte także **firmy prowadzące działalność w branży turystycznej** i branżach pokrewnych.

- **Alokacja:** 500 mln EUR;
- **Forma finansowania:** dotacja/pożyczki (400 mln EUR/ 100 mln EUR);
- **Beneficjenci:** MŚP, ośrodki innowacji;
- **Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne:** 47;
- **Kody interwencji:** 015, 018, 020;
- **Główne grupy docelowe:** przedsiębiorcy;

- **Działania na rzecz równości, integracji i niedyskryminacji:** wsparcie będzie udzielane z poszanowaniem fundamentalnych praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej w zakresie m.in. ochrony danych osobowych, równości wobec prawa, równości kobiet i mężczyzn, integracji osób niepełnosprawnych, możliwości zwrócenia się do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich. Ponadto wsparcie będzie udzielane z poszanowaniem odpowiednich postanowień Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.
- **Szczególne terytoria docelowe z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:** interwencja na obszarze 5 województw PW (lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie) – wskazany w Umowie Partnerstwa jako obszar strategicznej interwencji (OSI) oraz na obszarze regionu mazowieckiego – regionalnego;
- **Przedsięwzięcia międzyregionalne i transnarodowe:** nie dotyczy;
- **Planowane wykorzystania instrumentów finansowych:** Fundusz Pożyczkowy dedykowany przedsiębiorcom działającym w szeroko rozumianej branży turystycznej na obszarze wsparcia programu. Dodatkowe preferencje będą udzielane na inwestycje MŚP komplementarne do szlaków tematycznych objętych wsparciem w ramach priorytetu 4.

Tabela 3 Wskaźniki produktu

Oś priorytetowa	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Numer identyfikacyjny	Wskaźnik ⁴³	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel (2029)
Przedsiębiorczość i innowacje	(iii) wzmacnianie zrównoważonego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 01	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże) ⁴⁴	przedsiębiorstwa		
		EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 02	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem w postaci dotacji ⁴⁵	przedsiębiorstwa		
		EFRR	Słabiej	RCO 03	Przedsiębiorstwa objęte	przedsiębiorstwa		

⁴³ Dotyczy całego Programu: wskaźniki z numerem identyfikacyjnym: RCO/RCR pochodzą z listy wskaźników wspólnych dla EFRR, ustalonych w procedurze legislacyjnej negocjacji rozporządzeń dla perspektywy finansowej 2021-2027 oraz w ramach prac eksperckich w grupie roboczej KE ds. Ewaluacji (EVALNET). Ich oryginalne nazwy są w języku angielskim (umieszczone w przypisie), a polskie tłumaczenie ma obecnie charakter roboczy.

⁴⁴ *Enterprises supported (of which: micro, small, medium, large).*

⁴⁵ *Enterprises supported by grants.*

Oś priorytetowa	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Numer identyfikacyjny	Wskaźnik ⁴³	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel (2029)
			rozwinęte		wsparcie z instrumentów finansowych ⁴⁶	wa		
		EFRR	Słabiej rozwinęte	RCO 04	Przedsiębiorstwa otrzymujące wsparcie niefinansowe ⁴⁷	przedsiębiorstwa		
		EFRR	Słabiej rozwinęte	RCO 05	Nowe przedsiębiorstwa objęte wsparciem ⁴⁸	przedsiębiorstwa		

⁴⁶ Enterprises supported by financial instruments.

⁴⁷ Enterprises with non-financial support.

⁴⁸ New enterprises supported.

Tabela 4 Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy (cel „Zatrudnienie i wzrost”)	Fundusz	Kategoria regionu	Numer identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia się	Rok referencyjny	Cel (2029)	Źródło danych	Uwgi
Przedsiębiorczość i innowacje	(iii) wzmacnianie zrównoważonego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 02	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne (w tym: dotacje, instrumenty finansowe ⁴⁹)	EUR				SL	
		EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 03	MŚP wprowadzające innowacje produktów	przedsiębiorstwa				SL	

⁴⁹ Private investments matching public support (of which: grants, financial instruments).

Priorytet	Cel szczegółowy (cel „Zatrudnienie i wzrost”)	Fundusz	Kategoria regionu	Numer identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok referencyjny	Cel (2029)	Źródło danych	Uwgi
					e lub procesowe ⁵⁰						
		EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 04	MŚP wprowadzające innowacje marketingowe lub organizacyjne ⁵¹	przedsiębiorstwa				SL	

⁵⁰ Small and medium-size enterprises (SMEs) introducing product or process innovation.

⁵¹ SMEs introducing marketing or organizational innovation.

5.2. PRIORYTET 2. ENERGIA I KLIMAT

- **CS (iii) Rozwój inteligentnych systemów i sieci energetycznych (...)**
- Wsparcie będzie przeznaczone na rozwój systemów dystrybucyjnych, w celu zwiększenia bezpieczeństwa dostaw energii do odbiorców oraz ograniczenia strat sieciowych, a także zwiększenia możliwości przyłączenia OZE. Planowana interwencja publiczna odpowiada kierunkom określonym w średniookresowej strategii rozwoju kraju, tj.: SOR oraz w strategiach zintegrowanych: KSRR 2030 oraz Polityce energetycznej Polski do 2040 r. Przyczyni się do zwiększenia efektywności funkcjonowania i bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej. Wymiernym efektem wsparcia będzie zmniejszenie zużycia energii pierwotnej, wdrożenie rozwiązań typu smart grids, zwiększenie generacji z OZE w ramach systemu energetycznego oraz zmniejszenie liczby awarii sieci. Do wyboru projektów będzie miał zastosowanie tryb pozakonkursowy.
- **Alokacja:** 210 mln EUR;
- **Forma finansowania:** dotacja;
- **Beneficjenci:** Operatorzy sieci dystrybucyjnych;
- **Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne:** 47;
- **Kody interwencji:** 033;
- **Główne grupy docelowe:** Odbiorcy oraz wytwórcy energii przyłączeni do sieci elektroenergetycznej;
- **Działania na rzecz równości, integracji i niedyskryminacji:** wsparcie będzie udzielane z poszanowaniem fundamentalnych praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej w zakresie m.in. ochrony danych osobowych, równości wobec prawa, równości kobiet i mężczyzn, integracji osób niepełnosprawnych, możliwości zwrócenia się do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich. Ponadto wsparcie będzie udzielane z poszanowaniem odpowiednich postanowień Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.
- **Szczególne terytoria docelowe z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:** interwencja na obszarze 5 województw PW (lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie) – wskazanych

Fundusze
Europejskie
Polska Wschodnia

Rzeczpospolita
Polska

Ministerstwo
Funduszy
i Polityki Regionalnej

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

w Umowie Partnerstwa jako obszar strategicznej interwencji (OSI) oraz na obszarze regionu mazowieckiego – regionalnego;

- **Przedsięwzięcia międzyregionalne i transnarodowe:** nie dotyczy;
- **Planowane wykorzystania instrumentów finansowych:** nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych.

Tabela 5 Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Numer identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel (2029)
2. Energia i klimat	(iii) Rozwój inteligentnych systemów i sieci energetycznych	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 23	Cyfrowe systemy zarządzania inteligentnymi sieciami ⁵²	systemy		
		EFRR	Słabiej rozwinięte	brak	Długość nowo wybudowanych lub zmodernizowanych elektroenergetycznych sieci dystrybucyjnych	km		

⁵² Digital management systems for smart energy systems.

Tabela 6 Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Numer identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok referencyjny	Cel (2029)	Źródło danych	Uwagi
2. Energia i klimat	(iii) Rozwój inteligentnych systemów i sieci energetycznych	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 33	Użytkownicy podłączeni do inteligentnych sieci ⁵³	końcowi użytkownicy/rok				SL	

⁵³ Users connected to smart grids.

- **CS (iv) Wspieranie działań w zakresie dostosowania do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i odporności na klęski żywiołowe**

Interwencja w ramach CS (iv) jest ukierunkowana na zwiększenie odporności miast na zagrożenia wynikające ze zmian klimatu, w tym udostępnianie przestrzeni publicznej zachowującej funkcje przyrodnicze. Planowana interwencja publiczna odpowiada kierunkom określonym w SOR oraz w strategiach zintegrowanych: KSRR 2030, Polityce ekologicznej państwa 2030 oraz wpisuje się w kierunki i realizuje cele działań adaptacyjnych określonych w Strategicznym Planie Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (SPA 2020).

Interwencja ma na celu zmniejszenie wrażliwości miast na niekorzystne zjawiska pogodowe oraz stworzenie warunków dla stabilnego rozwoju społeczno-gospodarczego w obliczu ryzyk związanych ze zmianami klimatu. Zakłada się realizację kompleksowych inwestycji zapobiegających i przeciwdziałających zagrożeniom naturalnym na obszarach zurbanizowanych, optymalizujących wykorzystanie zasobów wodnych w ramach infrastruktury użyteczności publicznej oraz zakładanie zielonej i niebieskiej infrastruktury w mieście. Rezultatem wsparcia będzie podniesienie potencjału adaptacyjnego obszarów miejskich do obserwowanych i prognozowanych zmian klimatu. Wartością dodaną realizowanych inwestycji będzie również poprawa jakości życia mieszkańców dzięki zwiększeniu powierzchni i dostępności terenów z zielenią.

Wsparciem będzie objęte również opracowanie dokumentów planistycznych w zakresie przeciwdziałania negatywnym skutkom zmian klimatu.

- **Alokacja:** 200 mln EUR;
- **Forma finansowania:** dotacja;
- **Beneficjenci:** JST, podmioty świadczące usługi publiczne w ramach realizacji zadań własnych JST, zarządzający obiektami użyteczności publicznej, w tym JST o statusie uzdrowiska bądź obszaru ochrony uzdrowiskowej;
- **Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne:** 42;
- **Kody interwencji:** 037;

- **Główne grupy docelowe:** Mieszkańcy miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz innych ośrodków miejskich z podregionów z najwyższą kumulacją obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją;
- **Działania na rzecz równości, integracji i niedyskryminacji:** wsparcie będzie udzielane z poszanowaniem fundamentalnych praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej w zakresie m.in. ochrony danych osobowych, równości wobec prawa, równości kobiet i mężczyzn, integracji osób niepełnosprawnych, możliwości zwrócenia się do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich. Ponadto wsparcie będzie udzielane z poszanowaniem odповіenich postanowień Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych;
- **Szczególne terytoria docelowe z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:** Obszary strategicznej interwencji - miasta średnie tracące funkcje społeczno- gospodarcze oraz inne ośrodki miejskie z podregionów z najwyższą kumulacją obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją zlokalizowane na obszarze 5 województw PW (lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie) – wskazanych w Umowie Partnerstwa jako obszar strategicznej interwencji (OSI) oraz na obszarze regionu mazowieckiego – regionalnego; miejscowości o statusie uzdrowiska bądź obszaru ochrony uzdrowiskowej;
- **Przedsięwzięcia międzyregionalne i transnarodowe:** nie dotyczy;
- **Planowane wykorzystania instrumentów finansowych:** nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych.

Tabela 7 Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Numer identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel (2029)
2. Energia i klimat	(iv) Wspieranie działań w zakresie dostosowania do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i odporności na klęski żywiołowe	EFRR	Słabiej rozwinięte	brak	Liczba strategii w zakresie adaptacji do zmian klimatu (Miejskie Plany Adaptacji)	Szt.		
		EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 26	Zielona infrastruktura wybudowana lub ulepszona w celu adaptacji do zmiany klimatu ⁵⁴	ha		

⁵⁴ Green infrastructure built or upgraded for adaptation to climate change.

Tabela 8 Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Numer identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok referencyjny	Cel (2029)	Źródło danych	Uwgi
2. Energia i klimat	(iv) Wspieranie działań w zakresie dostosowania do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i odporności na klęski żywiołowe	EFRR	Słabiej rozwinięte	Brak	Liczba ludności objęta planami przeciwdziałania zmianom klimatu	osoby				SL	
				RCR95	Ludność z dostępem do nowej lub ulepszonej zielonej infrastruktury ⁵⁵	osoby				SL	

⁵⁵ Population having access to new or improved green infrastructure

- **CS (viii) Promowanie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej**

W ramach interwencji w CS (viii) planowane jest wsparcie zrównoważonej mobilności miejskiej w MOF, inwestycje w tradycyjną infrastrukturę (np. sieci trakcyjne, układ torowy, buspasy; zajezdnie, przystanki), zakup niskoemisyjnego taboru (w tym z napędem alternatywnym), jak również wspieranie przedsięwzięć towarzyszących takich jak min.: węzły przesiadkowe, ścieżki rowerowe, systemy roweru miejskiego) oraz systemy telematyczne (wspólne bilety, systemy informacyjne), nasadzenia zieleni, wymiana oświetlenia ulicznego na energooszczędne, itp.

Wsparcie projektów ujętych w strategii ZIT, RIT, SUMP lub dokumentach równoważnych.

Interwencja w tworzenie i rozbudowę ekologicznych, zintegrowanych sieci transportu miejskiego w miastach wojewódzkich, miastach średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz innych ośrodkach miejskich z podregionów z najwyższą trwałą marginalizacją z makroregionu PW wraz z obszarami funkcjonalnymi, przyczyni się do zwiększania zrównoważonej mobilności mieszkańców i lepszej kondycji ekologicznej tych obszarów. Kluczowym rezultatem wdrażanych działań będzie zapewnienie sprawnie funkcjonującego i atrakcyjnego dla mieszkańców transportu miejskiego. Istotna zmiana jakościowa będzie mogła dokonać się również w zakresie zmniejszenia emisji CO₂ i innych zanieczyszczeń uciążliwych dla środowiska i mieszkańców m.in. poprzez zwiększenie efektywności energetycznej systemu transportowego. Stworzone zostaną łańcuchy ekomobilności, poprawiające warunki przemieszczania się. Lepsze skomunikowane miast z obszarami funkcjonalnymi, powinno wpłynąć na ograniczenie indywidualnego transportu samochodowego, szczególnie w centrach miast.

- **Alokacja:** 400 mln EUR;
- **Forma finansowania:** dotacja;
- **Beneficjenci:** miasta wojewódzkie, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze oraz inne ośrodki miejskie z podregionów z najwyższą trwałą marginalizacją z makroregionu PW wraz z obszarami funkcjonalnymi - organizatorzy transportu miejskiego;

- **Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne:** 13;
- **Kody interwencji:** 073, 074,
- **Główne grupy docelowe:** a) Mieszkańcy miast wojewódzkich, miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz innych ośrodków miejskich z podregionów z najwyższą trwałą marginalizacją oraz mieszkańcy obszarów funkcjonalnych tych miast, b) Studenci, c) Turyści;
- **Działania na rzecz równości, integracji i niedyskryminacji:** wsparcie będzie udzielane z poszanowaniem fundamentalnych praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej w zakresie m.in. ochrony danych osobowych, równości wobec prawa, równości kobiet i mężczyzn, integracji osób niepełnosprawnych, możliwości zwrócenia się do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich. Ponadto wsparcie będzie udzielane z poszanowaniem odpowiednich postanowień Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych;
- **Szczególne terytoria docelowe z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:** Inwestycje będą realizowane na terenie ww. miast makroregionu PW (lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie) – wskazanych w Umowie Partnerstwa jako obszar strategicznej interwencji (OSI) oraz na obszarze miast regionu mazowieckiego – regionalnego;
- **Przedsięwzięcia międzyregionalne i transnarodowe:** nie dotyczy;
- **Planowane wykorzystania instrumentów finansowych:** nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych.

Tabela 9 Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Numer identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel (2029)
2. Energia i klimat	(viii) Promowanie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 57	Pojemność przyjaznego dla środowiska taboru zbiorowego transportu publicznego ⁵⁶	pasażerowie		
			Słabiej rozwinięte	RCO 60	Miasta z nowym lub zmodernizowanym cyfrowym systemem zarządzania transportem miejskim ⁵⁷	miasta		

⁵⁶ Capacity of environmentally friendly rolling stock for collective public transport.

⁵⁷ Cities and towns with new or modernised digitised urban transport systems.

Tabela 10 Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Numer identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia się	Rok referencyjny	Cel (2029)	Źródło danych	Uwgi
2. Energia i klimat	(viii) Promowanie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 62	Roczna liczba pasażerów nowego lub zmodernizowanego transportu publicznego ⁵⁸	użytkownicy				SL	

⁵⁸ Annual users of new or modernised public transport.

5.3. PRIORYTET 3. SPÓJNA SIĘĆ TRANSPORTOWA

- **CS (iii) Rozwój i poprawa zrównoważonej, inteligentnej i intermodalnej mobilności odpornej na zmianę klimatu**

Planowana interwencja publiczna w ramach CS (iii) odpowiada kierunkom określonym w SOR oraz w strategiach zintegrowanych: KSRR 2030 oraz Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku. Celem interwencji w ramach CS (iii) jest poprawa dostępności PW+ poprzez integrację krajowych i regionalnych układów komunikacyjnych z siecią dróg ekspresowych. Wsparciem zostanie objęta infrastruktura drogowa ułatwiająca dostęp do sieci TEN-T oraz usprawniająca powiązania pomiędzy regionalnymi i subregionalnymi ośrodkami wzrostu PW. Wsparcie obejmie budowę i przebudowę dróg wojewódzkich, w tym budowę obwodnic (projekty wynikające z Regionalnych Planów Transportowych).

Planowana interwencja zapewni kontynuację działań w zakresie usprawnienia sieci drogowej makroregionu i dalsze dowiązywanie jej do sieci TEN-T oraz ważnych węzłów logistycznych. Budowa obwodnic umożliwi dodatkowo odciążenie miast z ruchu tranzytowego, co przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców, wzrostu bezpieczeństwa i redukcji emisji. W rezultacie planowany zakres interwencji wpłynie na podniesienie konkurencyjności i ożywienie przedsiębiorczości w województwach Polski Wschodniej, zwiększenie mobilności zawodowej mieszkańców oraz poprawę dostępu do usług publicznych.

Ponadto w CS (iii) zaplanowano zwiększenie dostępności kolejowej makroregionu. Wsparcie obejmie rozwój infrastruktury sieci kolejowej, w szczególności w ramach Wschodniej Magistrali Kolejowej, stanowiącej bezpośrednie połączenie stolic województw PW (kontynuacja działania 3.1 POPW 2014-2020). Kompleksowe inwestycje obejmą przebudowę, modernizację lub rewitalizację wybranych odcinków linii kolejowych (projekty wynikające z Krajowego Programu Kolejowego), w tym łączących PW z regionami ościennymi zapewniając włączenie w krajową i międzynarodową sieć kolejową.

Aby zapewnić spójność interwencji dopuszcza się realizację projektów do najbliższej stacji węzłowej, znajdującej się poza obszarem wsparcia Programu.

Interwencja obejmie również inwestycje w infrastrukturę obsługi podróżnych, w tym dworców, wraz z jej dostosowaniem do potrzeb osób o ograniczonej mobilności.

Inwestycje przyczynią się do poprawy spójności sieci kolejowej. Podniesienie parametrów technicznych linii, zwiększenie prędkości przewozów przy zachowaniu bezpieczeństwa ruchu oraz unowocześnienie infrastruktury i dostosowanie jej do potrzeb osób o ograniczonej mobilności wpłynie na większą konkurencyjność oferty przewozowej. Oczekiwanym rezultatem będzie zwiększenie udziału transportu kolejowego w przewozach w skali lokalnej, makroregionalnej i krajowej, tak towarowych jak i pasażerskich. Oczekiwane przeniesienie części ruchu z dróg na tory, stworzy lepsze warunki do prowadzenia działalności gospodarczej, przybliży rynki pracy i dostępność ośrodków oferujących usługi publiczne wyższego rzędu, oraz wywrze pozytywny wpływ na stan środowiska naturalnego.

- **Alokacja:** 930 mln EUR;
- **Forma finansowania:** dotacja;
- **Beneficjenci:**
 - ❖ w zakresie infrastruktury drogowej: Samorzady Województw;
 - ❖ w zakresie infrastruktury kolejowej: PKP PLK SA. – infrastruktura liniowa, PKP S.A. – infrastruktura dworcowa;
- **Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne:** 47;
- **Kody interwencji:** 058, 059, 068, 069;
- **Główne grupy docelowe:**
 - ❖ infrastruktura drogowa: użytkownicy dróg;
 - ❖ ponadregionalna infrastruktura kolejowa: mieszkańcy makroregionu, turyści, przedsiębiorstwa produkcyjne i sektora transportu (całego kraju oraz zagraniczne);
- **Działania na rzecz równości, integracji i niedyskryminacji:** wsparcie będzie udzielane z poszanowaniem fundamentalnych praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej w zakresie m.in. ochrony danych osobowych, równości wobec prawa, równości kobiet i mężczyzn, integracji osób niepełnosprawnych, możliwości zwrócenia się do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich. Ponadto wsparcie będzie udzielane z poszanowaniem odpowiednich postanowień Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych;

Fundusze
Europejskie
Polska Wschodnia

Rzeczpospolita
Polska

Ministerstwo
Funduszy
i Polityki Regionalnej

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

- **Szczególne terytoria docelowe z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:** interwencja na obszarze 5 województw PW (lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie) – wskazany w Umowie Partnerstwa jako obszar strategicznej interwencji (OSI) oraz na obszarze regionu mazowieckiego – regionalnego;
- **Przedsięwzięcia międzyregionalne i transnarodowe:** nie dotyczy;
- **Planowane wykorzystania instrumentów finansowych:** nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych.

Tabela 11 Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Numer identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel (2029)
3. Spójna sieć transportowa	(iii) Rozwój i poprawa zrównoważonej, inteligentnej i intermodalnej mobilności odpornej na zmianę klimatu	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 46	Długość dróg przebudowanych lub zmodernizowanych inne niż TEN-T ⁵⁹	km		
				RCO 44	Długość nowych dróg – inne niż TEN-T ⁶⁰	km		
				RCO 49	Długość linii kolejowych przebudowanych lub zmodernizowanych – TEN-T ⁶¹	kim		

⁵⁹ Length of roads reconstructed or modernised - non-TEN-T.

⁶⁰ Length of new or upgraded roads - non-TEN-T.

⁶¹ Length of rail reconstructed or modernised - TEN-T.

				RCO 50	Długość linii kolejowych przebudowanych lub zmodernizowanych - inne niż TEN-T ⁶²	km		
--	--	--	--	--------	---	----	--	--

⁶² Length of rail reconstructed or modernised - non-TEN-T

Tabela 12 Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Numer identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok referencyjny	Cel (2029)	Źródło danych	Uwagi
3. Spójna sieć transportowa	(iii) Rozwój i poprawa zrównoważonej, inteligentnej i intermodalnej mobilności odpornej na zmianę klimatu	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 56	Oszczędność czasu dzięki udoskonalonej infrastrukturze drogowej ⁶³	osobodni/rok				SL	
				RCR 101	Oszczędność czasu dzięki udoskonalonej infrastrukturze kolejowej ⁶⁴	osobodni/rok				SL	

⁶³ Time savings due to improved road infrastructures.

⁶⁴ Time savings due to improved rail infrastructures.

5.4. PRIORYTET 4. KAPITAŁ SPOŁECZNY, TURYSTYKA ORAZ USŁUGI UZDROWISKOWE

- **CS (iv) zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej**

Interwencja wpisuje się w KSRR 2030 w zakresie tworzenia warunków do dalszego rozwoju konkurencyjnej gospodarki we wschodniej Polsce. Wspiera działania na rzecz obszarów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych, jak też opartych na potencjale uzdrowiskowym i walorach kulturowych stanowiących o ich wysokiej atrakcyjności turystycznej, m.in. na potrzeby srebrnej turystyki. Nowym aspektem jest wyjście naprzeciw zwiększonemu popytowi na usługi lecznicze wskutek pandemii COVID-19.

W ramach interwencji CS (iv) planowany jest rozwój infrastruktury i wyposażenia podmiotów świadczących kompleksowe usługi sanatoryjne, uzdrowiskowe. Wsparcie pozwoli na podniesienie standardów usług leczniczych i rehabilitacyjnych świadczonych na terenie miejscowości uzdrowiskowych oraz obszarów ochrony uzdrowiskowej w PW. Powyższe przyczyni się do zwiększenia podaży wysokiej jakości usług leczniczych oraz do wzrostu konkurencyjności miejscowości uzdrowiskowych na tle podobnych miejscowości w kraju. Wsparcie wpłynie na tworzenie nowych miejsc pracy zarówno w podmiotach świadczących usługi uzdrowiskowe jak i w usługach powiązanych z działalnością uzdrowisk (gastronomia, hotelarstwo, handel).

Interwencja jest komplementarna także do wsparcia w CS (iv) poświęconego adaptacji do zmian klimatu, w ramach którego realizowane będą m.in. projekty zielonej i niebieskiej infrastruktury miejskiej.

- **Alokacja:** 75 mln EUR;
- **Forma finansowania:** dotacja;
- **Beneficjenci:** jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną, przedsiębiorstwa - podmioty świadczące kompleksowe usługi sanatoryjne/uzdrowiskowe/zakłady

lecznictwa uzdrowiskowego, organizacje pozarządowe oraz partnerzy społeczni i gospodarczy;

- **Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne:** Kody: 47;
- **Kody interwencji:** 092;
- **Główne grupy docelowe:** Mieszkańcy regionu oraz kuracjusze odwiedzający region;
- **Działania na rzecz równości, integracji i niedyskryminacji:** wsparcie będzie udzielane z poszanowaniem fundamentalnych praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej w zakresie m.in. ochrony danych osobowych, równości wobec prawa, równości kobiet i mężczyzn, integracji osób niepełnosprawnych, możliwości zwrócenia się do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich. Ponadto wsparcie będzie udzielane z poszanowaniem odpowiednich postanowień Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych;
- **Szczególne terytoria docelowe z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:** Makroregion PW – miejscowości uzdrowiskowe oraz mające status obszarów ochrony uzdrowiskowej;
- **Przedsięwzięcia międzyregionalne i transnarodowe:** nie dotyczy;
- **Planowane wykorzystania instrumentów finansowych:** nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych.

Tabela 13 Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Numer identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel (2029)
4. Kapitał społeczny, turystyka oraz usługi uzdrowiskowe	(iv) zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej	EFRR	Stabiej rozwinięte	RCO 69	Liczba miejsc w objętych wsparciem ośrodkach opieki zdrowotnej ⁶⁵	osoby		

⁶⁵ Capacity of new or modernised health care facilities.

Tabela 14 Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Numer identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok referencyjny	Cel (2029)	Źródło danych	Uwgi
4. Kapitał społeczny, turystyka oraz usługi uzdrowiskowe	(iv) zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 73	Roczna liczba osób korzystających z objętych wsparciem ośrodków opieki zdrowotnej ⁶⁶	Osoby/rok				SL	

⁶⁶ Annual users of new or modernised health care facilities

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Numer identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok referencyjny	Cel (2029)	Źródło danych	Uwgi
	przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej										

- **CS (v) zwiększenie roli kultury i turystyki w rozwoju gospodarczym, integracji społecznej i innowacjach społecznych**

Planowana interwencja wpisuje się w cele SOR oraz KSRR 2030. Ponadto wychodzi naprzeciw celom Strategii rozwoju kapitału społecznego [współdziałanie, kultura, kreatywność] z perspektywą do roku 2030.

Celem interwencji jest unowocześnienie i wzmocnienie roli bibliotek (przekształcenie w mediateki) jako instytucji kultury, które służą budowie kapitału społecznego w subregionalnych ośrodkach miejskich Polski Wschodniej+, w szczególności w miastach średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze i tych będących zapleczem dla terenów (wiejskich) zagrożonych trwałą marginalizacją. Rolą mediatek będzie kształtowanie postaw sprzyjających komunikacji, kreatywności, kooperacji, powstawaniu oddolnych inicjatyw oraz integracji społecznej. Planowana interwencja ma wspierać proces powstawania nowoczesnych centrów dostępu do wiedzy, kultury i nowych technologii, które staną się dla użytkownika atrakcyjnym „miejscem trzecim” (poza domem i pracą/ szkołą). Biblioteki multimedialne powinny być wykorzystywane także jako centra wiedzy o społeczności lokalnej i regionie oraz przestrzeń dyskusji publicznej, w tym również z administracją, na temat funkcjonowania i przyszłości wspólnot lokalnych.

Oprócz przystosowania obiektów infrastruktury miejskiej do nowego przeznaczenia, potrzebne jest też wsparcie działań animacyjnych. Kluczowe w tym procesie jest wykorzystanie potencjału lokalnych społeczników czy organizacji pozarządowych.

Zakłada się wsparcie kompleksowych projektów, wg jednolitego standardu funkcjonalności i usług obiektu, obejmujących: infrastrukturę wraz z wyposażeniem, oraz prowadzenie działalności animacyjnej (np. aktywizowanie społeczności wokół wspólnych inicjatyw).

Rezultatem wsparcia będzie zwiększenie udziału mieszkańców w kulturze, rozwój ich umiejętności cyfrowych, zwiększenie różnorodności i atrakcyjności form spędzania czasu wolnego i realizacji zainteresowań, a także podniesienie atrakcyjności osiedleńczej miast, w których funkcjonują wspierane instytucje.

Ponadto w ramach CS (v) przewidziano wykorzystanie potencjału wielokulturowego dziedzictwa i unikalnych zasobów przyrodniczych do wzmocnienia rozwoju gospodarczego PW+. Wsparcie obejmuje inwestycje w obiekty/ miejsca, które poprzez powiązanie ich ze sobą, utworzą turystyczne szlaki tematyczne (odwołujące się do walorów historycznych, kulturowych, przyrodniczych), w szczególności przechodzące przez granice województw (tzw. wewnętrzne peryferia) i łączące minimum dwa z nich. Wsparcie działań pozwoli na pobudzenie i ukierunkowanie potencjału turystycznego oraz przyczyni się do tworzenia miejsc pracy wokół wspieranych produktów turystycznych.

Komplementarne wsparcie dla przedsiębiorców z szeroko pojętej branży turystycznej będzie udzielane w CP 1, w ramach CS (iii).

- **Alokacja:** 155 mln EUR;
- **Forma finansowania:** dotacja;
- **Beneficjenci:**
 - w zakresie kapitału społecznego: JST, samorządowe jednostki organizacyjne, instytucje kultury, NGO, podmioty ekonomii społecznej;
 - w zakresie turystyki: właściciele obiektów wchodzących w skład szlaku tj.: JST, instytucje kultury, organizacje pozarządowe i ich partnerstwa;
- **Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne:** Kody: 42, 47;
- **Kody interwencji:** 129, 130;
- **Główne grupy docelowe:** a) lokalne społeczności, b) przedsiębiorcy, c) turyści odwiedzający makroregion, d) jednostki samorządu terytorialnego, e) NGO's (w przypadku miejsc aktywności społecznej);
- **Działania na rzecz równości, integracji i niedyskryminacji:** wsparcie będzie udzielane z poszanowaniem fundamentalnych praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej w zakresie m.in. ochrony danych osobowych, równości wobec prawa, równości kobiet i mężczyzn, integracji osób niepełnosprawnych, możliwości zwrócenia się do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich. Ponadto wsparcie będzie udzielane z poszanowaniem odpowiednich postanowień Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych;
- **Szczególne terytoria docelowe z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:** interwencja na obszarze 5 województw PW (lubelskie,

podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie) – wskazany w Umowie Partnerstwa jako obszar strategicznej interwencji (OSI) oraz na obszarze regionu mazowieckiego – regionalnego;

- **Przedsięwzięcia międzyregionalne i transnarodowe:** nie dotyczy;
- **Planowane wykorzystania instrumentów finansowych:** nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych.

Tabela 15 Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Numer identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel (2029)
4. Kapitał społeczny, turystyka oraz usługi uzdrowiskowe	(v) zwiększenie roli kultury i turystyki w rozwoju gospodarczym, integracji społecznej i innowacjach społecznych	EFRR	słabiej rozwinięte	RCO 77	Liczba wspartych kulturalnych i turystycznych miejsc ⁶⁷	szt.		

⁶⁷ Number of cultural and tourism sites supported.

Tabela 16 Wskaźniki rezultatu

Oś priorytetowa	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok referencyjny	Cel (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi
4. Kapitał społeczny, turystyka oraz usługi uzdrowiskowe	(v) zwiększenie roli kultury i turystyki w rozwoju gospodarczym, integracji społecznej i innowacjach społecznych	EFRR	słabiej rozwinięte	RCR 77	Odwiedzający wspierane miejsca kulturalne i turystyczne ⁶⁸	odwiedzający/rok				SL	

⁶⁸ *Visitors of cultural and tourism sites supported*

5.5 PRIORYTET 5. POMOC TECHNICZNA

- **Forma finansowania:** dotacja;
- **Główne grupy docelowe:** a) Instytucje systemu wdrażania, b) beneficjenci i potencjalni beneficjenci Programu, c) członkowie Komitetu Monitorującego i ich zastępcy.
- **Alokacja:** 38 mln EUR

Tabela 17 Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Numer identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel (2029)
5. Pomoc techniczna		EFRR	Słabiej rozwinięte	brak	Liczba uczestników form szkoleniowych dla instytucji systemu wdrażania FE	osoby		

Tabela 18 Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Numer identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok referencyjny	Cel (2029)	Źródło danych	Uwgi
5. Pomoc techniczna		EFRR	Słabiej rozwinięte	brak	Średnioroczna liczba form szkoleniowych na jednego pracownika	brak					

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Numer identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok referencyjny	Cel (2029)	Źródło danych	Uwgi
					instytucji systemu wdrażania FE						

6. PLAN FINANSOWY

Tabela 19 Plan finansowy Programu

Nr celu polityki lub pomoc techniczna (PT)	Priorytet	Podstawa obliczenia wsparcia UE (ogółem lub publicznego)	Fundusz	Kategoria regionu*	Wkład UE	Wkład krajowy	Szacunkowy podział wkładu krajowego		Ogółem	Stopa współfinansowania
							publiczny	prywatny		
					(a)	(b)=(c)+(d)	(c)	(d)	(e)=(a)+(b)	(f)=(a)/(e)
1	Priorytet 1	588 235 294,12	EFRR	Słabiej rozwinięte	500 000 000	88 235 294,12			588 235 294,12	85%
2	Priorytet 2	952 941 176,47	EFRR	Słabiej rozwinięte	810 000 000	142 941 176,47			952 941 176,47	85%

				e						
3	Priorytet 3	1 094 117 647,06	EFRR	Słabiej rozwinięte	930 000 000	164 117 647,06			1 094 117 647,06	85%
4	Priorytet 4	270 588 235,29	EFRR	Słabiej rozwinięte	230 000 000	40 588 235,29			270 588 235,29	85%
PT	Priorytet 5	44 705 882,35	EFRR	Słabiej rozwinięte	38 000 000	6 705 882,35			44 705 882,35	85%
RAZEM		2 950 588 235,29	EFRR	Słabiej rozwinięte	2 508 000 000	442 588 235,29			2 950 588 235,29	85%
Suma całkowita		2 950 588 235,29			2 508 000 000	442 588 235,29			2 950 588 235,29	85%

7. WARUNKI PODSTAWOWE

Tabela 20 Warunki podstawowe (tłumaczenie robocze)

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów T/N	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
Warunki podstawowe – horyzontalne							
Skuteczne mechanizmy monitorowania rynku zamówień publicznych	EFRR		TAK	<p>Gotowe są mechanizmy monitorowania obejmujące wszystkie zamówienia publiczne na mocy unijnych przepisów o zamówieniach publicznych. Powyższy wymóg uwzględnia:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ustalenia zapewniające opracowanie efektywnych i wiarygodnych danych o procedurach o udzielenie zamówień publicznych powyżej progów unijnych zgodnie z obowiązkami sprawozdawczymi wynikającymi z art. 83 oraz art. 84 dyrektywy 2014/24/UE oraz artykułu 99 i 100 dyrektywy 75 2014/25/EU. 	TAK	Dyrektywy w sprawie zamówień publicznych (art. 83 i 84 dyrektywy 2014/24/UE oraz art. 99 i 100 dyrektywy 2014/25/UE)	Zgodnie z obowiązkami wynikającymi z dyrektyw, UZP przygotowuje co 3 lata sprawozdania z monitorowania systemu zamówień publicznych oparte o dane otrzymywane od zamawiających w rocznych sprawozdaniach o udzielonych zamówieniach publicznych, dane pochodzące z TED oraz informacje o wynikach kontroli prowadzonych przez Prezesa UZP.

			<p>2. Ustalenia dotyczące danych obejmują co najmniej następujące elementy:</p> <p>a) Jakość i intensywność konkurencji: nazwiska/imiona zwycięskich oferentów, oferentów występujących początkowo oraz wartość umowną</p> <p>b) Informację o ostatecznej cenie na zakończenie oraz o udziale MŚP jako bezpośrednich oferentów jeżeli systemy krajowe zapewniają takie informacje.</p>	TAK	nd	<p>UZP posiada dostęp do wszystkich danych wymaganych w ramach warunkowości podstawowej (dane pochodzą z bazy TED prowadzonej przez KE oraz ze sprawozdań rocznych przedkładanych Prezesowi UZP przez zamawiających) z wyjątkiem danych dotyczących finalnej ceny po wykonaniu zamówienia. Zgodnie jednak z aktualnym brzmieniem warunku, dane dotyczące finalnej ceny są wymagane tylko, jeśli krajowe systemy przewidują/gromadzą takie informacje.</p>
			<p>3. Ustalenia zapewniające monitoring i analizę danych przez właściwe organy krajowe zgodnie z art. 83 (2) dyrektywy 2014/24/EU oraz zgodnie z art. 99 (2) dyrektywy 2014/25/EU.</p> <p>4. Ustalenia dotyczące udostępnienia wyników analizy opinii publicznej zgodnie z art. 83 (3) dyrektywy 2014/24/EU oraz art. 99 (3) dyrektywy 2014/25/EU</p> <p>5. Ustalenia mające na celu zapewnienie, aby wszelkie informacje wskazujące na podejrzenie zmywy przetargowe były przekazywane do właściwych krajowych organów</p>	TAK	<p>Dyrektywy w sprawie zamówień publicznych (art. 83 i 84 dyrektywy 2014/24/UE oraz art. 99 i 100 dyrektywy 2014/25/UE)</p>	<p>Zgodnie z obowiązkami wynikającymi z dyrektyw, UZP przygotowuje co 3 lata sprawozdania z monitorowania systemu zamówień publicznych oparte o dane otrzymywane od zamawiających w rocznych sprawozdaniach o udzielonych zamówieniach publicznych, dane pochodzące z TED oraz informacje o wynikach kontroli prowadzonych przez Prezesa UZP. Ponadto UZP publikuje na swojej stronie roczne raporty z funkcjonowania systemu zamówień publicznych oraz okresowe Biuletyny Informacyjne. W przypadku powstania w toku kontroli prowadzonej przez UZP podejrzenia, że w</p>

				zgodnie z art. 83 (2) dyrektywy 2014/24/EU oraz art. 99 (2) dyrektywy 2014/25/EU			postępowaniu mogło dojść do z umowy przetargowej UZP przekazuje stosowną informację w tym zakresie do UOKiK. Pomiędzy UZP i UOKiK zostało także podpisane porozumienie zakładające współpracę obydwu instytucji, wymianę informacji i doświadczeń.
Narzędzia i zdolności umożliwiające skuteczne stosowanie zasad pomocy państwa	EFRR		TAK	Instytucje zarządzające dysponują narzędziami i zdolnościami umożliwiającymi im weryfikację zgodności z zasadami pomocy państwa: 1. W odniesieniu do przedsiębiorstw znajdujących się w trudnej sytuacji oraz objętych wymogiem odzyskania pomocy	TAK	Ustawa z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (Dz. U. z 2018 r., poz. 362 z późn. zm.)	Dostęp instytucji zarządzających programami operacyjnymi do informacji na temat przedsiębiorstw objętych wymogiem odzyskania pomocy na podstawie decyzji Komisji Europejskiej zagwarantowany jest w ustawie z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (Dz. U. z 2018 r., poz. 362 z późn. zm.) - dalej: ustawa o pomocy publicznej. Art. 31b pkt 2) ustawy o pomocy publicznej nakłada na Prezesa UOKiK obowiązek ogłaszania w Biuletynie Informacji Publicznej na swojej stronie podmiotowej informacji o decyzjach Komisji
				2. Poprzez dostęp do specjalistycznych porad i wytycznych w kwestiach pomocy państwa udzielanych przez ekspertów pomocy publicznej w lokalnych i krajowych organach.	TAK	Ustawa z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (Dz. U. z 2018 r., poz.	Funkcję krajowego organu ds. pomocy państwa, odpowiedzialnego wdrażanie i stosowanie unijnych przepisów w zakresie pomocy publicznej, pełni Prezes UOKiK (a w zakresie pomocy publicznej w sektorze rolnym i

						362 z późn. zm.)	rybołówczym - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi), którego kompetencje reguluje ustawa o pomocy publicznej. Za wykonywanie obowiązków Prezesa Urzędu odpowiada Departament Monitorowania Pomocy Publicznej. Z krajowym organem ds. pomocy współpracują 2 grupy robocze ds. pomocy publicznej udzielanej w ramach funduszy strukturalnych polityki spójności (dla KPO i RPO), koordynowane przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. Grupy te omawiają problematyczne dla Instytucji Zarządzających programami operacyjnymi kwestie z zakresu pomocy publicznej oraz opracowują horyzontalne interpretacje zagadnień związanych z udzielaniem pomocy publicznej.
Skuteczne stosowanie i wdrożenie Karty praw podstawowych Unii Europejski	EFRR		NIE	Gotowe są skuteczne mechanizmy służące zapewnieniu zgodności z Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej, które obejmują: <ol style="list-style-type: none"> 1. Ustalenia w celu zapewnienia zgodności Programów wspieranych z funduszy oraz ich wdrażania z odpowiednimi 	NIE	I. Przygotowanie procedury zgłaszania podejrzeń o niezgodności projektów (operacji) z Kartą Praw Podstawowych. II. Wprowadzenie	Trwają dalsze konsultacje zapisów określających mechanizmy/rozwiązania, które mają zapewnić zgodność Programów z KPP UE oraz opracowanie finalnej wersji propozycji wraz z samooceną spełnienia tego warunku, która zostanie przedłożona do nieformalnego zaopiniowania przez KE.

ej				postanowieniami Karty.		obowiązku stosowania ww. procedury w ramach każdego z programów operacyjnych.	
				2. Sprawozdania do komitetu monitorującego dotyczące przypadków niezgodności operacji wspieranych przez fundusze z Kartą oraz skarg odnoszących się do Karty składanych zgodnie z ustaleniami dokonanymi na podstawie art. 63 (6) rozporządzenia ogólnego			
Wdrażanie i stosowanie Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych zgodnie z decyzją Rady 2010/48/WE	EFRR		NIE	Gotowe są krajowe ramy wdrażania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, które obejmują: 1. Cele końcowe posiadające wymierne cele pośrednie, mechanizmy gromadzenia danych i monitorowania.	NIE	Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2020-2030	Przyjęcie Strategii uchwałą Rady Ministrów - planowane na I kw. 2021.
				2. Ustalenia służące zagwarantowaniu, że w przygotowaniach i wdrażaniu programów odpowiednio uwzględnia się politykę, prawodawstwo i normy w zakresie dostępności.	NIE	Opracowanie aktów, rozporządzeń i programów zgodnych z postanowieniami Konwencji. Przyjęcie krajowej strategii na rzecz osób niepełnosprawnych	Prace nad opracowaniem Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2020-2030 zakończyły się. Procedowany projekt uchwały Rady Ministrów w sprawie przyjęcia dokumentu w dniu 28.12.2020 został skierowany na Komitet Stały Rady Ministrów.

				2a. Sprawozdania do komitetu monitorującego dotyczące przypadków niezgodności operacji wspieranych przez fundusze z Konwencją (...) oraz skarg odnoszących Konwencji składanych zgodnie z ustaleniami dokonany na podstawie art. 63 (6) rozporządzenia ogólnego.		<p>I. Przygotowanie procedury zgłaszania podejrzeń o niezgodności projektów (operacji) z Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych.</p> <p>II. Wprowadzenie obowiązku stosowania ww. procedury w ramach każdego z programów operacyjnych.</p>	Dalsze konsultacje zapisów określających mechanizmy/rozwiązania, które mają zapewnić zgodność Programów z KPON oraz opracowanie finalnej wersji propozycji wraz z samooceną spełnienia tego warunku, która zostanie przedłożona do nieformalnego zaopiniowania przez KE.
Warunki podstawowe – tematyczne							
Dobre zarządzanie krajową lub regionalną strategią inteligentnej specjalizacji	EFRR	CP 1 CS (iii)	TAK	Strategia (strategie) inteligentnej specjalizacji powinna (powinny) być wspierane przez: <ol style="list-style-type: none"> 1. Aktualną analizą wyzwań w zakresie dyfuzji innowacji oraz cyfryzacji 	TAK	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Analiza barier – materiał MR, luty 2020 ▪ Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju, ▪ Raport Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju – OECD Economic Survey Poland z 2018 r., którego tematem 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wyzwania w zakresie rozwoju innowacyjności zidentyfikowano w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (w ramach opisu celu dotyczącego trwałego wzrostu gospodarczego opartego coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną), ▪ Bieżąca identyfikacja i analiza barier odbywa się w ramach posiedzeń Rady ds. Innowacyjności oraz Międzyresortowego Zespołu ds. Innowacyjności,

						<p>przewodnim było wzmocnienie innowacyjności w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Smart Industry Report ▪ Analizy dotyczące digitalizacji i przemysłu 4.0 będące podstawą działań FPPP 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dodatkowo prowadzone są liczne analizy specjalistyczne w zakresie barier oraz potrzeb rozwojowych różnych podmiotów uczestniczących w procesie przedsiębiorczego odkrywania oraz w transferze i dyfuzji innowacji (np. Grup Roboczych ds. Krajowych Inteligentnych Specjalizacji) oraz analizy barier dotyczące poszczególnych zagadnień tematycznych jak np. dotyczące cyfryzacji, GOZ, czy przemysłu 4.0, ▪ MR analizuje również bariery pojawiające się w poszczególnych regionach np. w województwie pomorskim, śląskim, dolnośląskim i mazowieckim.
		CP 1 CS (iii)	2. Istnienie właściwych regionalnych/krajowych instytucji lub organu odpowiedzialnych za zarządzanie strategią inteligentnej specjalizacji	TAK	Krajowa Inteligentna Specjalizacja	<p>Ministerstwo Rozwoju posiada doświadczenie i kompetencje w zakresie realizacji zadań związanych z inteligentną specjalizacją (tworzenie koncepcji, wdrażanie, proces przedsiębiorczego odkrywania, monitorowanie, ewaluacja), MR prowadzi od wielu lat działania dotyczące koordynacji i monitorowania KIS i RIS, MR prowadzi prace w zakresie polityki</p>	

						<p>innowacyjnej, technologicznej i przemysłowej oraz koordynuje prace Rady ds. Innowacyjności, Minister właściwy ds. gospodarki jest wskazany przez RM do koordynowania KIS w dokumencie Krajowa Inteligentna Specjalizacja</p>
		CP 1 CS (iii)	3. Narzędzia monitorowania i oceny w celu pomiaru skuteczności w osiągnięciu celów strategii	TAK	<p>Krajowa Inteligentna Specjalizacja Strona internetowa smart.gov.pl poświęcona inteligentnym specjalizacjom</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stały monitoring inteligentnych specjalizacji w oparciu o dane z realizacji krajowych i regionalnych programów operacyjnych, H2020, w tym z uwzględnieniem listy wskaźników wspólnych i listy wskaźników kluczowych, którego efektem jest informacja zarządcza m.in. o zgłaszanych i pozytywnie ocenionych projektach z poszczególnych KIS, o wskaźniku sukcesu oraz o zainteresowaniu poszczególnymi specjalizacjami. ▪ Narzędzie informatyczne Smart Radar agregujące dane dotyczące Inteligentnych specjalizacji oraz współpraca z KE w zakresie narzędzia Innovation Radar, ▪ Monitoring realizacji Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (wskazujący na stopień osiągnięcia celów S3 jakim jest wzrost

						<p>innowacyjności),</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Stałe wywiady z przedsiębiorcami, spotkania grup fokusowych (tzw. Smart Panel i Smart Labs), ▪ Ewaluacja projektu Monitoring KIS, ewaluacje i analizy tematyczne wykonywane przez PARP oraz MR w ramach projektu Monitorowanie KIS np. ewaluacja ex ante oraz mid term, analiza potencjału IOB w KIS, analizy porównawcze systemów PPO.
		CP 1 CS (iii)	4. Funkcjonowanie współpracy interesariuszy („procesu przedsiębiorczego odkrywania”)	TAK	Krajowa Inteligentna Specjalizacja	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ciągła praca Grup Roboczych ds. KIS (odrębna grupa dla każdej krajowej inteligentnej specjalizacji) z udziałem przedstawicieli przedsiębiorstw, jednostek naukowych, instytucji otoczenia biznesu, organizacji biznesu oraz organizacji pozarządowych, skutkująca zmianami na liście KIS będącymi efektem monitorowania np. łączeniem specjalizacji, zmianami ich opisu, analizą trendów, identyfikacją barier w realizacji inwestycji w określonych obszarach B+R, interpretowaniem wyników monitorowania. ▪ Funkcjonowanie Grupy

						<p>Konsultacyjnej ds. KIS składającej się z przedstawicieli administracji centralnej i samorządowej, zajmujących się inteligentnymi specjalizacjami na poziomie krajowym i regionalnym,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ciągła organizacja wywiadów z przedsiębiorcami i spotkań fokusowych (tzw. Smart Labs) z udziałem przedstawicieli przedsiębiorstw i jednostek naukowych, stanowiących element procesu przedsiębiorczego odkrywania), ▪ Uruchomienie tematycznych konkursów w ramach działania 1.1.1 „Szybka Ścieżka” w PO IR dla wybranych Business Technology Roadmaps
		CP 1 CS (iii)	5. Działania mające na celu poprawę krajowych i regionalnych systemów badań naukowych i innowacji w stosownych przypadkach	TAK	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów w sprawie utworzenia Rady ds. Innowacyjności, ▪ Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów w 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Funkcjonowanie Rady Innowacyjności oraz Międzyresortowego Zespołu ds. Innowacyjności ▪ Przyjęcie rozwiązań legislacyjnych sprzyjających podejmowaniu i prowadzeniu działalności innowacyjnej, ▪ Przyjęcie rozwiązań legislacyjnych umożliwiających reformę nauki,

					<p>sprawie utworzenia Międzyresortowego Zespołu do spraw Innowacyjności i zarządzania zmieniające,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o zmianie niektórych ustaw określających warunki prowadzenia działalności innowacyjnej, ▪ Ustawa z dnia 9 listopada 2017 r. o zmianie niektórych ustaw w celu poprawy otoczenia prawnego działalności innowacyjnej, ▪ Ustawa z dnia 18 marca 2018 r. Prawo o 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Utworzenie Sieci Badawczej Łukasiewicz (reforma instytutów badawczych), ▪ Działania koordynacyjne, zmierzające do zapewnienia synergii polityk na poziomie krajowym i regionalnym w ramach Rady ds. Innowacyjności ▪ Funkcjonowanie kompleksowych instrumentów wspierania działalności B+R+I (m.in. POIR, ulgi na B+R, IP BOX, FPPP, DIH, doktoraty wdrożeniowe, programy min. nauki finansowane z BP).
--	--	--	--	--	---	--

					<p>Szkolnictwie Wyższym i Nauce),</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ustawa z dnia 21 lutego 2019 r. o Sieci Badawczej Łukasiewicz 	
			6. W stosownych przypadkach działania na rzecz wsparcia transformacji przemysłowej	TAK	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, ▪ Ustawa z dnia 17 stycznia 2019 r. o Fundacji Platforma Przemysłu Przyszłości, ▪ Mapa drogowa transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym, ▪ Krajowy Program na rzecz Energii i Klimatu ▪ Standaryzacja Hubów Innowacji Cyfrowych <p>Nabór MPiT dla hubów innowacji</p>	<p>Za najważniejsze transformacje które musi skutecznie przejść polska gospodarka uznano:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ budowę gospodarki o obiegu zamkniętym, ▪ rozwój przemysłu 4.0, ▪ cyfryzację przedsiębiorstw, ▪ oraz gospodarkę neutralną klimatycznie. <p>W każdym z ww. obszarów podejmowanych jest szereg działań opisanych odpowiednio m.in. w SOR, Mapie GOZ, ustawie o Fundacji Platforma Przemysłu Przyszłości, koncepcji procesu standaryzacji DIH, Polityce AI, koncepcji Szkoły Głównej Kompetencji Cyfrowych oraz w skierowanej pod obrady KERM Strategii Transformacji do Gospodarki Neutralnej Klimatycznie.</p>

					cyfrowych <ul style="list-style-type: none"> ▪ Polityka AI Konsultacje społeczne projektu polityki rozwoju sztucznej inteligencji w Polsce na lata 2019-2027	
		CP 1 CS (iii)	7. Działania na rzecz wzmocnienia współpracy z partnerami spoza danego państwa członkowskiego w priorytetowych obszarach wspieranych przez strategię inteligentnej specjalizacji	TAK	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Informacja o udziale polskich podmiotów w partnerstwach ponadnarodowych S3, oraz projektach międzynarodowych w ramach programu Horyzont 2020, ▪ Konkursy dla przedsiębiorstw uruchamiane w ramach poszczególnych programów (np. Nabór PARP go to brand, Nabór PARP Poland prize). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Promowanie współpracy międzyregionalnej i ponadnarodowej w obszarach inteligentnych specjalizacji (m.in. Partnerstwa S3 przy KE, Interreg, EIT, Horyzont 2020, Innovoucher, TravelGrants, projekty Grupy Wyszechradzkiej, TeamNet, bilateralne projekty akceleracyjne), ▪ Instrumenty wsparcia ukierunkowane na internacjonalizację polskich firm wspierające współpracę z partnerami zagranicznymi – m.in.: ▪ Umiędzynarodowienie Krajowych Klastrow Kluczowych, Brand, Go to Brand, Poland Prize, Polskie Mosty Technologiczne, Granty na Eurogranty ▪ o Planowane instrumenty wsparcia współpracy międzynarodowej w ramach nowej perspektywy

							finansowej na lata 2021-2027 (współpraca instytucjonalna, wsparcie tworzenia partnerstw międzynarodowych, wsparcie umiędzynarodowienia przedsiębiorstw).
Kompleksowe planowanie transportu na odpowiednim poziomie	EFRR	CP 3 CS (iii)	NIE	Mapowanie multimedialne istniejącej i planowanej infrastruktury, z wyjątkiem poziomu lokalnego, do 2030 r.: jeżeli 1. Zawiera uzasadnienie ekonomiczne planowanych inwestycji, poparte analizą popytu i modelowaniem ruchu, która powinna uwzględniać spodziewany wpływ otwarcia rynku usług kolejowych	NIE	Pkt I - Przyjęcie Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r. Pkt II - Opracowanie multimodalnego modelu ruchu: 1) Opracowanie i kalibracja modelu bazowego; 2) Opracowanie części prognostycznej modelu.	Termin spełnienia kryterium Pkt I - Rada Ministrów przyjęła 24 września 2019 r. uchwałę w sprawie przyjęcia „Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku”. Pkt II - Trwają prace dotyczące przygotowania multimodalnego modelu ruchu (31.01.2021) Pkt III - termin : III kwartał 2021
	EFRR	CP 3 CS (iii)		2. Odzwierciedla elementy transportowe narodowego planu energetyczno-klimatycznego	TAK	Opracowanie Krajowego Planu na rzecz Energii i Klimatu, uwzględniającego kwestie rozwoju transportu	Termin spełnienia kryterium Dokument przyjęty i przekazany do KE.

	EFRR	CP 3 CS (iii)		3. Obejmuje inwestycje w korytarze sieci bazowej TEN-T określone we [wniosku dotyczącym rozporządzenia ustanawiającego Instrument „Łącząc Europę” oraz uchylające rozporządzenia (UE) 1316/2013], zgodnie z odpowiednimi planami prac dla korytarzy sieci bazowej TEN-T	NIE	Pkt I - Przyjęcie Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r Pkt II - Opracowanie lub aktualizacja planów sektorowych w zakresie transportu.	Termin spełnienia kryterium Pkt I - Rada Ministrów przyjęła 24 września 2019 r. uchwałę w sprawie przyjęcia „Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku”. Pkt II - III kwartał 2021
	EFRR	CP 3 CS (iii)		4. W przypadku inwestycji poza korytarzami sieci bazowej TEN-T, w tym na odcinkach transgranicznych, zapewnia komplementarność poprzez zapewnienie wystarczającej łączności sieci miejskich, regionów i społeczności lokalnych w ramach sieci bazowej TEN-T i jej węzłów.	TAK	Opracowanie lub aktualizacja planów sektorowych w zakresie transportu.	Termin spełnienia kryterium III kwartał 2021
	EFRR	CP 3 CS (iii)		5. Zapewnia interoperacyjność sieci kolejowej oraz w stosownych przypadkach, sprawozdanie z wdrażania ERTMS zgodnie z rozporządzeniem wykonawczym Komisji UE 2017/6 z dnia 5 stycznia 2017 r. w sprawie europejskiego planu wdrożenia europejskiego systemu		Bieżące przekazywanie informacji do KE w oparciu o przyjęty Narodowy Plan Wdrażania ERTMS w Polsce o statusie zabudowy ERTMS na infrastrukturze kolejowej	Bieżące przekazywanie informacji do KE w oparciu o przyjęty Narodowy Plan Wdrażania ERTMS w Polsce o statusie zabudowy ERTMS na infrastrukturze kolejowej. Kryterium spełnione.

			zarządzania ruchem kolejowy			
EFRR	CP 3 CS (iii)		6. Promuje multimodalność, określa potrzeby, w zakresie multimodalnego lub przeladunkowego frachtu oraz terminali pasażerskich	NIE	Pkt I - Przyjęcie Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r., uwzględniającej potrzeby rozwoju multimodalnego; Pkt II - Opracowanie dokumentu pt. Kierunki rozwoju transportu intermodalnego w Polsce do 2030 r. z perspektywą do 2040 r. Pkt III - Opracowanie programu dotyczącego inwestycji dworcowych	Termin spełnienia kryterium Pkt I - Rada Ministrów przyjęła 24 września 2019 r. uchwałę w sprawie przyjęcia „Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku”. Pkt II - Jeden z kierunków interwencji wskazanych w Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku”, wskazuje na rozwój transportu intermodalnego (s. 105). W związku z brakiem przedmiotowego dokumentu, aktualnie trwają prace nad jego przyjęciem. Dokument pn. "Kierunki rozwoju transportu intermodalnego w Polsce do 2030 r. z perspektywą do 2040 r." (KRTI) – <u>dokument w przygotowaniu</u> . Pkt IIII - Program Inwestycji Dworcowych obowiązuje na lata 2016-2023, a zatem będzie obowiązywał w pierwszych latach nowej perspektywy finansowej.
EFRR	CP 3 CS (iii)		7. Obejmuje środki właściwe dla planowania infrastruktury mające na celu promowanie paliw alternatywnych zgodnie z odpowiednimi krajowymi ramami	TAK	Pkt I - Opracowanie Krajowych ram rozwoju infrastruktury paliw alternatywnych, Pkt II - Monitorowanie	Pkt I - Krajowe ramy polityki rozwoju infrastruktury paliw alternatywnych, zostały, przyjęte przez Radę Ministrów 29 marca 2017 r. Zakładają monitorowanie, a także dokonywanie

				polityk		i ocena poziomu osiągnięcia celów	oceny poziomu osiągnięcia celów przez Ministra Energii wynikających z przepisów dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/94/UE z dnia 22 października 2014 r. w sprawie rozwoju infrastruktury paliw alternatywnych (Dz. Urz. UE L 307 z 28.10.2014, str. 1), oraz ustawy z dnia 11 stycznia 2018 r. o elektromobilności i paliwach alternatywnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1124, z późn. zm.). Polska opracowała sprawozdanie z realizacji Krajowych ram polityki rozwoju infrastruktury paliw alternatywnych i przekazała je do Komisji Europejskiej.
	EFRR	CP 3 CS (iii)		8. Przedstawia wyniki oceny zagrożeń dla bezpieczeństwa ruchu drogowego zgodnie z istniejącymi krajowymi strategiami bezpieczeństwa drogowego, wraz z zaznaczeniem dotkniętych dróg i odcinków oraz zapewnieniem kolejności odnośnych inwestycji	NIE	Pkt I - Opracowanie dokumentów strategicznych wpływających na poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego na sieci dróg krajowych tj: 1) Programu Utrzymania Dróg Krajowych na lata 2020 – 2030 uwzględniającego elementy BRD	Termin spełnienie kryterium Pkt I - IV kwartał 2021 1) IV kw. 2021 r. 2) I kw. 2021 r. Pkt II - I kw 2021 r.

					2) Programu Bezpiecznej Infrastruktury Drogowej na lata 2021-2024 Pkt II - opracowanie Programu poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego na lata 2020-2030	
	EFRR	CP 3 CS (iii)	9. Dostarcza informacji na temat środków finansowych odpowiadających planowanym inwestycjom, koniecznych do pokrycia kosztów eksploatacji i konserwacji istniejącej i planowanej infrastruktury	NIE	Pkt I - opracowanie/ ew. aktualizacja stosownych programów lub rozwiązań zapewniających środki na realizację i utrzymanie istniejącej i planowanej infrastruktury: 1) Kolejowej 2) Drogowej 3) Lotniczej 4) Morskiej 5) Śródlądowej 6) Intermodalnej 7) CPK 8) dworcowej	Kryterium zostanie spełnione w terminie aktualizacji lub opracowania programów wieloletnich. Stan spełnienia tego kryterium jest różny dla różnych gałęzi transportu. W związku z aktualizacją dokumentów na nową perspektywę finansową aktualizacji poddane zostaną również wieloletnie programy wdrożeniowe, realizujące inwestycje infrastrukturalne, określające źródła finansowania inwestycji i ich utrzymania.

8. WYMIAR RÓWNOŚCI PŁCI

Tabela 21: Wymiar równości płci					
Numer priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Wartość (EUR)
Priorytet 1. Przedsiębiorczość i innowacje	EFRR	Słabiej rozwinięte	(iii) sprzyjanie wzrostowi i konkurencyjności MŚP, w tym inwestycje produkcyjne oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP	02	200 000 000
Priorytet 2. Energia i klimat	EFRR	Słabiej rozwinięte	(iii) Rozwój inteligentnych systemów i sieci energetycznych	03	0
Priorytet 2. Energia i klimat	EFRR	Słabiej rozwinięte	(iv) Wspieranie działań w zakresie dostosowania do zmiany klimatu , zapobiegania ryzyku i odporności na klęski żywiołowe (viii) Promowanie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej	02	240 000 000
Priorytet 3. Spójna sieć transportowa	EFRR	Słabiej rozwinięte	(iii) Rozwój i poprawa zrównoważonej, inteligentnej i intermodalnej mobilności odpornej na zmianę klimatu	02	172 000 000 *
Priorytet 4. Kapitał społeczny, turystyka oraz usługi	EFRR	Słabiej rozwinięte	(iv) zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki	02	80 000 000

uzdrowiskowe			zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej (v) Zwiększenie roli kultury i turystyki w rozwoju gospodarczym, integracji społecznej i innowacjach społecznych		
Priorytet 5. Pomoc techniczna	EFRR	Słabiej rozwinięte	nie dotyczy	02	15 200 000
RAZEM					707 200 000

*40% z alokacji dla działania dotyczącego wsparcia projektów infrastruktury drogowej tj. z 430 mln EUR.

9. PROJEKTY STRATEGICZNE

Wykaz projektów strategicznych. Niniejszy rozdział zostanie uzupełniony na dalszym etapie prac nad Programem.

10. SYSTEM INSTYTUCJONALNY

Tabela 22 Wykaz instytucji zaangażowanych w realizację Programu

Instytucje programu	Nazwa instytucji	Imię i nazwisko osoby do kontaktów	E-mail
Instytucja Zarządzająca	Ministerstwo obsługujące ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego, Departament Programów Ponadregionalnych	Minister właściwy ds. rozwoju regionalnego/ Dyrektor Departamentu	
Instytucja Audytowa	Ministerstwo Finansów, Departament Audytu Środków Publicznych	Minister właściwy ds. finansów publicznych/Szef Krajowej Administracji Skarbowej	
Organ otrzymujący płatności od Komisji	Ministerstwo Finansów, Departament Instytucji Płatniczej	Minister właściwy ds. finansów publicznych	

Instytucja Zarządzająca

Instytucją Zarządzającą Programem jest minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego. **Zadania ministra – Instytucji Zarządzającej wykonuje jednostka organizacyjna w ministerstwie obsługującym ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego, obecnie Departament Programów Ponadregionalnych.** Zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającym wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu i Migracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu na rzecz Zarządzania Granicami i Wiz COM(2018) 375 (projekt z 2018 r., dalej: rozporządzenie ogólne) – art. 66 ust. 1, Instytucja zarządzająca

odpowiada za zarządzanie programem prowadzone z myślą o osiągnięciu celów programu. W szczególności pełni ona następujące funkcje:

- a) wybór operacji zgodnie z art. 67;
- b) prowadzenie zadań związanych z zarządzaniem programem zgodnie z art. 68;
- c) wspieranie działań komitetu monitorującego zgodnie z art. 69;
- d) prowadzenie nadzoru instytucji pośredniczących;
- e) rejestracja i przechowywanie danych w systemie elektronicznym, dotyczących każdej operacji, niezbędnych do monitorowania, oceny, zarządzania finansowego, weryfikacji i audytów, a także zapewnianie bezpieczeństwa, integralności i poufności danych oraz uwierzytelnianie użytkowników.

Institucje Pośredniczące

Zgodnie z projektem rozporządzenia ogólnego (art. 65 ust. 3) Instytucja Zarządzająca może wyznaczyć jedną lub większą liczbę instytucji pośredniczących do pełnienia niektórych zadań na jej odpowiedzialność. **Instytucjami Pośredniczącymi I stopnia są: Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Centrum Unijnych Projektów Transportowych oraz Ministerstwo Klimatu i Środowiska⁶⁹**. Dodatkowo w ramach systemu instytucjonalnego przewidziano Instytucję Pośredniczącą II stopnia, której zadania realizuje **Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej**. Jako instytucja otoczenia programu, wspierająca Instytucję Pośredniczącą oraz beneficjentów zaangażowane będzie **Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego**.

Institucja Audytowa

Institucja audytowa powoływana jest zgodnie z art. 71 projektu rozporządzenia ogólnego. Instytucja audytowa odpowiada za przeprowadzanie audytu systemów, audytu operacji oraz audytu sprawozdań finansowych w celu dostarczenia KE niezależnego poświadczenia dotyczącego skutecznego funkcjonowania systemów zarządzania i kontroli oraz legalności i prawidłowości wydatków ujętych w sprawozdaniu finansowym przedłożonym KE.

Rola instytucji audytowej (podobnie jak dla Programu Operacyjnego Polska Wschodnia 2014-2020) została powierzona Szefowi Krajowej Administracji Skarbowej (art. 14 ust. 1 pkt 14 ustawy o Krajowej Administracji Skarbowej),

⁶⁹ Trwają uzgodnienia odnośnie do ostatecznego kształtu systemu instytucjonalnego dla wdrażania Programu.

który sprawuje swoją funkcję przy pomocy komórki organizacyjnej urzędu obsługującego ministra właściwego ds. finansów publicznych oraz izb administracji skarbowej.

Institucja odpowiedzialna za otrzymywanie płatności

Institucją odpowiedzialną za otrzymywanie płatności z KE jest minister właściwy ds. finansów publicznych. Środki przekazywane są przez KE jako zaliczki oraz płatności okresowe i płatność końcową i przekazywane na finansowanie projektów.

Przygotowanie Programu

Institucją odpowiedzialną za przygotowanie Programu jest Departament Programów Ponadregionalnych (DPP) w ministerstwie obsługującym ministra ds. rozwoju regionalnego. W trakcie przygotowywania Programu, DPP współpracował z departamentami odpowiedzialnymi za przygotowanie pozostałych krajowych programów operacyjnych (DPI, DIR), departamentem koordynującym przygotowanie regionalnych programów operacyjnych (DRP) oraz odpowiedzialnym za koordynację przygotowania innych dokumentów dotyczących polityki spójności – (DSR). W konsultacjach Programu uczestniczyli także przedstawiciele administracji rządowej, w szczególności: Ministerstwa Klimatu i Środowiska, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Ministerstwa Infrastruktury.

Od września do grudnia 2020 r. zorganizowano cykl roboczych spotkań tematycznych z udziałem przedstawicieli województw oraz innych instytucji – w zależności od przedmiotu spotkania: 29 września, 7 października (w zakresie transportu), 12 października (w zakresie przedsiębiorczości i innowacji), 14 października (w zakresie przyrody, klimatu, energii), 21 października (w zakresie kapitału społecznego i potencjału turystycznego), 26 listopada (z przedstawicielami regionu mazowieckiego regionalnego), 17 grudnia (w zakresie ponadregionalnych produktów turystycznych). Spotkania kontynuowano w 2021 r.: 28 stycznia (w zakresie dróg), ...

W przygotowaniu projektu Programu uczestniczyli również członkowie Grupy Sterującej ds. Polski Wschodniej. W skład Grupy wchodzi instytucje zarządzające krajowymi i regionalnymi programami operacyjnymi (reprezentujące 6 województw), instytucja koordynująca UP, instytucja do spraw koordynacji wdrożeniowej UP w zakresie 16 RPO, Główny Urząd Statystyczny).

Do udziału w pracach Grupy zostali zaproszeni partnerzy społeczno-gospodarczy i organizacje pozarządowe, m.in.: Związek Miast, Polskich, Polska Organizacja Turystyczna, Konfederacja Lewiatan, przedstawiciele organizacji zrzeszających związki zawodowe i organizacje pozarządowe, reprezentanci środowisk naukowych, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Centrum Unijnych Projektów Transportowych, co pozwoliło na dyskusję nad zakresem wsparcia w możliwie najszerszym gronie interesariuszy. 18 listopada 2020 r. i 9 lutego 2021 r. zorganizowano posiedzenia Grupy dedykowane dyskusji nad kontynuacją wsparcia dla makroregionu i jego zakresu.

W związku z decyzją Premiera Mateusza Morawieckiego o objęciu Programem również regionu NUTS2 mazowieckiego regionalnego, do prac Grupy w grudniu 2020 r. dołączono Instytucję Zarządzającą Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Mazowieckiego.

Niniejszy rozdział Programu zostanie uzupełniony na dalszym etapie prac.

Strategiczna Ocena Oddziaływania na Środowisko

W celu oceny potencjalnych i rzeczywistych skutków realizacji Programu sporządzony został projekt Prognozy oddziaływania na środowisko dla Programu stanowiący podstawę prowadzonego postępowania w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Elektroniczna wersja projektu Prognozy oddziaływania na środowisko została udostępniona na stronach internetowych:

- a) [Fundusze regiony](#)
- b) [Fundusze europejskie](#)
- c) [Polska Wschodnia](#)

Z dokumentacją w wersji papierowej można było zapoznać się w siedzibie Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej. Konsultacje społeczne dokumentu miały charakter otwarty. Wszyscy zainteresowani mogli zgłaszać swoje uwagi i opinie za pomocą m.in. formularza online uruchomionego na powyższych stronach internetowych.

Niniejszy rozdział Programu zostanie uzupełniony na dalszym etapie prac.

Wdrażanie, monitoring i ewaluacja

Po zatwierdzeniu Programu, zgodnie z art. 33 ust. 1 rozporządzenia ogólnego powoływany jest komitet monitorujący realizację Programu. Zgodnie z art. 35 rozporządzenia do funkcji komitetu należy m.in. zatwierdzanie metodyki i kryteriów

wyboru projektów, rozpatrywanie postępów w realizacji Programu i osiągnięciu celów pośrednich i celów końcowych, analizowanie: kwestii mających wpływ na wyniki Programu i środków podjętych w celu zaradzenia tym kwestiom, działań w zakresie komunikacji oraz spełnienia warunków podstawowych i ich stosowania przez cały okres programowania.

Niniejszy rozdział Programu zostanie uzupełniony na dalszym etapie prac.

11. KOMUNIKACJA I ROZPOZNAWALNOŚĆ FUNDUSZY UE

Komunikacja o Programie to informowanie o jego ofercie, rezultatach i wpływie polityki spójności na rozwój kraju i UE w zakresie obejmującym wsparcie 5 województw wschodniej części Polski, tj. lubelskiego, podkarpackiego, podlaskiego, świętokrzyskiego i warmińsko-mazurskiego oraz regionu mazowieckiego regionalnego.

Szczególne miejsce w komunikacji mają działania podnoszące świadomość ogółu społeczeństwa o roli i wartości dodanej wsparcia UE w ww. zakresie.

Informowanie o Programie stanowi element krajowego systemu komunikacji marki Fundusze Europejskie, który podkreśla cele i znaczenie Unii Europejskiej. Działania komunikacyjne wiążą cele Programu z głównymi celami polityki spójności, które są zgodne z celami UE.

Działania komunikacyjne prowadzone są przez IZ, IP, IW oraz IK UP we współpracy z instytucjami europejskimi, krajowymi, regionalnymi, a także partnerami społeczno-gospodarczymi i beneficjentami.

Szczegóły założeń przedstawionych w tym rozdziale znajdują się w strategii komunikacji, która doprecyzowuje unikalny wkład Programu w komunikację o Funduszach Europejskich.

Cele

Działania komunikacyjne mają na celu:

- aktywizację do sięgania po Fundusze Europejskie;
- wsparcie w realizacji projektów;

- zapewnienie wysokiej świadomości działań rozwojowych kraju, realizowanych przy pomocy Funduszy Europejskich i roli UE;

Działania prowadzone są wyłącznie w obszarze Funduszy Europejskich w zakresie ww. celów, z wyłączeniem działań mających inny zakres np.: promowania instytucji lub osób.

Grupy docelowe

- potencjalni beneficjenci: przedsiębiorcy, ośrodki innowacji, jednostki samorządu terytorialnego, NGO, instytucje kultury;
- beneficjenci zdefiniowani w Programie: samorządy województw, PKP PLK S.A, PKP S.A., miasta - organizatorzy transportu miejskiego, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze oraz inne subregionalne ośrodki miejskie z podregionów z najwyższą kumulacją obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją ośrodki wzrostu (np. stolice dawnych województw) z obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, przedsiębiorstwa energetyczne;
- ogół społeczeństwa.

Kanały komunikacji

Kanały i narzędzia komunikacji będą dobierane do grupy docelowej i będą wynikały z analizy bieżących trendów konsumpcji mediów przez poszczególne grupy odbiorców.

Planowane działania będą koncentrować się na wszystkich grupach docelowych, a wybór konkretnych kanałów i narzędzi będzie powiązany z wyznaczonymi celami. Priorytetowe kanały to m.in.:

- media o szerokim zasięgu (np. telewizja, radio, prasa, internet, kino)
- media społecznościowe (kanały własne oraz kampanie w kanałach płatnych): Profil FE oraz profil IZ „I love Polska Wschodnia” na portalu Facebook oraz kanały społecznościowe IP;
- wydarzenia informacyjne i promocyjne
- reklama zewnętrzna
- publikacje i materiały audio-video
- portal Funduszy Europejskich – wspólna platforma internetowa dla wszystkich programów, w tym strona internetowa Programu
- sieć PIFE.

W komunikacji duży nacisk położony będzie na wykorzystanie potencjału komunikacyjnego beneficjentów i zaangażowanie ich w rolę ambasadorów marki FE. Aby wesprzeć beneficjentów w prowadzeniu promocji projektów, opracowano m.in. przewodnik i wzory grafik do pobrania.

Budżet

Szacunkowy budżet na działania komunikacyjne IZ, IP i IW wynosi 5 500 000 euro wsparcia z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Kwoty w podziale na grupy docelowe oraz cele określone są w rocznych planach.

Tabela 23 Szacunkowy budżet na działania komunikacyjne IZ, IP i IW (w tys. euro)

2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Suma
100	300	1 000	1 000	1 000	1 000	500	250	250	100	5 500

Monitoring i ewaluacja

Działania komunikacyjne podlegają stałej ewaluacji i monitoringowi pod kątem ich jakości, trafności w realizacji celów komunikacyjnych i skuteczności w dotarciu do grup docelowych Służą temu m.in. bieżące badania ankietowe, badania jakościowe (FGI, IDI, analizy eksperckie), analizy użyteczności.

Ewaluacja strategiczna obejmuje systematyczne monitorowanie osiągania założonych celów i wskaźników strategii komunikacji (w odstępie 1-3 miesięcy). Dodatkowo realizowane jest regularne badanie społeczeństwa polskiego pod kątem oceny wiedzy i świadomości oraz rozpoznawalności FE i dostarczenia użytecznych rekomendacji dla prowadzonych działań.

Monitoringowi i ocenie podlega szereg wskaźników produktu, rezultatu i oddziaływania w tym m.in.:

1. odsetek respondentów dostrzegających wpływ Funduszy Europejskich na rozwój Polski,
2. znajomość celów, obszarów lub działań, na które przeznaczane są FE w Polsce,
3. odsetek mieszkańców Polski uważających, że osobiście korzystają z Funduszy Europejskich.